

Lausuntoyhteenvedo

HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAIKSI KUNTIEN JA KUNTAYHTYMIEN ERÄIDEN OIKEUSTOIMIEN VÄLIAIKAIKAIKSESTA RAJOITTAMISESTA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLOSSA

SISÄLLYS

1	Johdanto	3
1.1	Hallituksen esitys laiksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa	3
1.2	Kuulemistilaisuus ja lausunnot	3
2	Yhteenveto	5
3	Lausuntojen keskeinen sisältö	7
3.1	Yleiset huomiot.....	7
3.2	1 § Lain tarkoitus	15
3.3	2 § Soveltamisala	18
3.4	3 § Sopimukset ja käyttöoikeussopimukset	21
3.5	4 § Investoinnit rakennuksiin	31
3.6	5 § Lain vastaisen sopimuksen sitomattomuus	42
3.7	6 § Voimaantulo	43
4	Lopuksi	44

1 JOHDANTO

1.1 HALLITUKSEN ESITYS LAIKSI KUNTIEN JA KUNTAYHTYMIEN ERÄIDEN OIKEUSTOIMIEN VÄLIAIKAISESTA RAJOITTAMISESTA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLOSSA

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Ehdotetulla lailla rajoitettaisiin kuntia ja kuntayhtymiä tekemästä merkittäviä investointeja sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla. Lisäksi säädettäisiin velvoite sisällyttää laajoihin ja pitkäaikaisiin yksityisen palvelun tuottajan kanssa tehtäviin sopimuksiin sekä pitkäaikaisiin rakennusten käyttöoikeussopimuksiin sopimuksen irtisanomisoikeutta koskeva sopimusehto.

Esityksen tarkoituksena on turvata hallituksen päättämän sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä syntyvien itsehallintoalueiden toimintamahdollisuudet järjestää yhdenvertaiset palvelut mahdollisimman kustannusvaikuttavasti koko alueellaan. Laki ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian.

1.2 KUULEMISTILAISUUS JA LAUSUNNOT

Sosiaali- ja terveysministeriö järjesti 25.5.2016 kuulemistilaisuuden hallituksen esityksestä laiksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kutsussa STM pyysi asiassa kuultaviksi kutsutuilta myös kirjalliset näkemykset pykäläkohtaisesti jaoteltuina.

Kuulemistilaisuuteen kutsuttiin:

- Itä-Suomen aluehallintovirasto
- Suomen Kuntaliitto
- Heidi Rämö, Kuntajohtajat ry
- Göran Honga, Sairaanhoidopiirien johtajat ry
- Kati Liukko, Kansanterveystyön johtajien verkosto
- Seija Aaltonen, Varsinais-Suomen erityishuoltopiirin kuntayhtymä
- SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry
- EK
- Terveyspalvelualan liitto
- Lääkäripalveluyritykset ry
- Sosiaalialan työnantajat ry
- Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri
- Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Oulu, Jyväskylä, Vaasa, Kouvola, Kajaani, Kokkola, Kauhajoki, Juva, Hattula, Inari, Lieksa, Kuusamo, Iisalmi, Kuopio, Hartola, Kaanpää ja Mänttä-Vilppula

Kuulemistilaisuuteen saapuivat:

- Kirsi Kaikko, Itä-Suomen aluehallintovirasto
- Arto Sulonen, Tanja Myllärinen ja Pirkka-Petri Lebedeff, Suomen Kuntaliitto
- Heidi Rämö, Kuntajohtajat ry
- Göran Honga, Sairaanhoidopiirien johtajat ry
- Ulla Kiuru, SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry
- Vesa Rantahalvari ja Jukka Lehtonen, EK
- Hanna-Kaisa Järvi, Terveyspalvelualan liitto
- Ismo Partanen, Lääkäripalveluyritykset ry
- Matias Pälve, Sosiaalialan työnantajat ry (Attendo Oy)
- Pentti Itkonen, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimisto
- Sami Sarvilinna Helsingistä, Markus Syrjänen Espoosta, Martti Lipponen Vantaalta, Kirsti Ylitalo-Katajisto Oulusta, Silja Ässämäki Jyväskylästä, Jukka Kentalo Vaasasta, Sami Loimas Kouvolaasta, Maire Ahopelto Kajaanista, Ilkka Luoma Kokkolasta, Markku Vanhanen Kauhajoelta, Jyrki Hyttinen Inarista, Jukka Pöppönen Lieksasta, Jarmo Ronkainen Iisalmesta, Mika Hatanpää ja Anne Vanhatalo Kankaanpäästä ja Esa Sirvio Mänttä-Vilppulasta.
- Turusta, Juvalta, Hattulasta, Kuusamosta, Kuopiosta ja Hartolasta ei saapunut edustajaa tilaisuuteen, mutta Turun kaupunki jätti asiassa kirjallisen lausunnon.

Kutsutut tahot valikoitiin otoksena, jossa pyrittiin huomioimaan sosiaali- ja terveydenhuollon eri tehtävien monipuolinen edustavuus, erikokoiset kunnat ja kaupungit eri puolilta Suomea sekä kielellinen edustavuus. Kultakin kutsutulta taholta pyydettiin yksi puheenvuoro tilaisuudessa.

Asiassa saatiin kuulemisessa esitettyjen näkemysten lisäksi yhteensä 35 kirjallista lausuntoa. Kuulemiseen kutsuttujen tahojen¹ lisäksi lausunnon jättivät:

- Hämeenlinnan kaupunki
- Kauhajoen kaupunki
- Oriveden kaupunki
- Pedersören kunta
- Pietarsaaren kunta
- Sulkavan kunta
- Tampereen kaupunki
- Uusikaarlepyyn kaupunki
- Virtain kaupunki
- Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Kainuun sote)
- Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- Teknologiateollisuus ry ja Skol ry
- Suomen yrittäjät

Saatujen lausuntojen keskeiset, yleiset sekä pykäläkohtaiset huomiot on koottu lukuun 3. Lausuntoja on lyhennetty ja lausuntojen eri osia on tarpeen mukaan yhdistelty. Lausunnoissa tuotiin esiin joitain yksityiskohtaisia huomioita pykäliin ja perusteluihin sekä huomioita lakiluonnoksen todennäköisistä vaikutuksista omalla paikkakunnalla meneillään oleviin hankkeisiin. Näitä yksityiskohtaisia arvioita ei ole yksilöity tässä yhteenvedossa.

¹ EK, Jyväskylän kaupunki, Kauhajoen kaupunki ja Kankaanpään kaupunki eivät antaneet asiassa kirjallista lausuntoa.

2 YHTEENVETO

Hallituksen esitysluonnos sai kuulemistilaisuudessa sekä kirjallisissa lausunnoissa yleisesti sekä puoltavia että vastustavia kannanottoja. Valtaosa kirjallisista lausunnoista oli kriittisiä. Monet lausunnon antajat pitivät esityksen tarkoitusta ja syitä sen antamiselle hyvinä ja näkivät tärkeäksi, että tulevien maakuntien mahdollisuuksia järjestää palvelut yhdenvertaisesti ja kustannustehokkaasti turvataan jo ennakolta. Toisaalta useat lausunnon antajat vastustivat esityksen antamista, esittivät muutoin kritiikkiä valitulle keinolle rajoittaa kuntia ja kuntayhtymiä lailla tai totesivat, ettei esitetyllä lailla saavuteta sen sinällään kannatettavia tavoitteita. Kriittisissä kannanotoissa korostuivat muun muassa näkemykset siitä, että laki puuttuu yhtäläisesti kaikkien kuntien oikeustoimiin, vaikka tosiasiaassa on tarve puuttua vain joidenkin kuntien toimiin. Esitettiin myös, että vastaaviin lopputuloksiin voitaisiin päästä myös muilla keinoilla, kuten esimerkiksi ministeriön ja kuntien tai kuntayhtymien välisillä neuvotteluilla. Taloudellisten vaikutusten arviointiin esitettiin useissa lausunnoissa täydennystarpeita. Lisäksi useat lausunnonantajat esittivät näkemyksiä sen puolesta, että esitys loukkaa perustuslain 121 §:n tarkoittamaa kunnallista itsehallintoa. Myös useisiin lakiesityksessä käytettyihin käsitteisiin toivottiin täsmennystä.

Useissa lausunnoissa kannatettiin yksityisen palveluntuottajan kanssa tehtävien sopimusten ja rakennusten käyttöoikeutta koskevien sopimusten rajoittamista, mutta enemmistössä rajoituksia kuitenkin vastustettiin. Sopimuksia koskevan irtisanomisehdon todettiin vaikuttavan yksityisten palvelun tuottajien sopimushalukkuuteen sekä nostavan sopimusten hintoja ja sitä kautta kuntien ja kuntayhtymien kustannuksia. Irtisanomismenettelyn todettiin olevan monimutkainen. Toisaalta todettiin rajoituksen piiriin tulevien sopimusten määrän olevan todennäköisesti varsin vähäinen, koska käyttötalousmenoja koskeva 50 prosentin raja on niin korkea. Myös tämän rajan madaltamisen tarve tuotiin esiin joissain lausunnoissa. Toisaalta lausunnoissa nähtiin, että sopimuksia voitaisiin jatkossakin solmia pilkkomalla ne pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Käyttöoikeutta koskevien sopimusten osalta esitettiin tarvetta määritellä käsite täsmällisemmin. Myös täsmennystarve suhteessa hankintalakiin nostettiin esille.

Osassa lausunnoista pidettiin julkisen sektorin investointien rajoittamista perusteltuna. Myös osa yksityisten palvelujen tuottajien edustajista yhtyi tähän näkökantaan. Investointien rajoittamista koskevan säännöksen viiden miljoonan euron rajaa pidettiin yleisesti liian alhaisena ja poikkeuslupamenettelyn todettiin olevan byrokraattinen. Arviointikriteereitä ehdotettiin täsmennettävän. Lisäksi esitettiin huolta siitä, viivästyttääkö lupamenettely tarpeettomasti perusteltuja investointeja sekä ovatko sosiaali- ja terveysministeriön resurssit lupien käsittelyyn riittävät. Poikkeuslupapäätökselle ehdotettiin määräaikaa tai velvoitetta viivytyksettömästä käsittelystä. Todettiin olevan epäselvää, miten sääntelyä sovelletaan jo pitkään prosessissa olleisiin hankinta- tai rakennushankkeisiin, joista ei ole vielä tehty sopimuksia. Todettiin, että hankkeista syntyy jo suunnitelmavaiheessa merkittäviä kustannuksia.

Soveltamisalaa koskevia säännöksiä tarkasteltiin useissa lausunnoissa ja niitä pidettiin joiltain osin epäselvänä. Epäselvänä pidettiin muun muassa sitä, sovelletaanko lakia kuntien tätyhtiöiden kanssa tehtyihin sopimuksiin ja onko lakia pyrkimys soveltaa takautuvasti jo tehtyihin sopimuksiin ja aloitettuihin rakennushankkeisiin. Lisäksi esitettiin, että soveltamisalaa tulisi laajentaa sopimusten osalta myös kuntien välisiin sopimuksiin.

Ehdotuksen sisältämien sanktioiden osalta todettiin, että niiden tulisi kohdistua molempiin sopimusosapuoliin, ei yksipuolisesti kuntiin tai kuntayhtymiin.

Voimaantulon osalta eräät lausunnonantajat totesivat, että lakiesitys tulee liian myöhään, koska monet kunnat ja kuntayhtymät ovat jo tehneet lakiehdotuksen mukaisia toimia. Osa puolestaan totesi, että esitys annetaan liian varhaisessa vaiheessa ennen kuin sote-uudistusta koskeva esitys on annettu.

Lisäksi lausunnoissa tuotiin esiin lukuisia yksityiskohtaisia muotoiluehdotuksia ja täsmennystarpeita muun muassa termistön osalta pykäliin ja perusteluihin. Muotoiluehdotukset on käyty läpi hallituksen esityksen viimeistelyvaiheessa mutta niitä ei ole yksilöity tässä yhteenvedossa.

3 LAUSUNTOJEN KESKEINEN SISÄLTÖ

Tähän lukuun on koottu keskeiset näkemykset hallituksen esityksestä. Luvussa esiin tuodut lausuntokoosteet ovat suoria lainauksia, joita on tarvittavilta osin yhdistelty, lyhennetty ja yhdenmukaistettu muotoilujen osalta. Myös yksittäisiä kirjoitusvirheitä on saatettu korjata. Lausunnot on ryhmitelty hallituksen esitysluonnoksen säännösten perusteella siten, että luvussa 3.1 esitellään yleisiä huomioita lakiluonnoksesta, luvussa 3.2 huomioita lakiesityksen tarkoituksesta (1 §), luvussa 3.3 lakiesityksen soveltamisesta (2 §), luvussa 3.4 sopimuksista ja käyttöoikeussopimuksista (3 §), luvussa 3.5 investoinneista (4 §), luvussa 3.6 lain vastaisen sopimuksen sitomattomuudesta (5 §) ja luvussa 3.7 lain voimaantulosta (6 §).

Osa lausunnoista oli jaoteltu valmiiksi lakiluonnoksen säännösrakenteen mukaisesti, osa lausunnoista jaoteltiin säännöksittäin osana lausuntoyhteenvedon laatimista.

3.1 YLEISET HUOMIOT

Tähän lukuun on koottu sellaiset huomiot, joita ei ole kohdistettu mihinkään lakiluonnoksen säännökseen vaan joissa kommentoidaan lakiluonnosta kokonaisuutena, sen säätämisyjärjestystä, perusteluja tai tuodaan esiin muutoin yleisluontoisia huomioita.

Espoon kaupunki:

”Espoon kaupunki toteaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen häiriötön toiminta ja jatkuva kehittäminen pitää varmistaa hallintouudistuksen valmistelun aikana. Uudistukseen liittyvä epävarmuus ja hankkeen pitkittyminen ovat viivästyttäneet monia palvelujen välttämättömiä uudistuksia. Nyt esitettävä rajoittava lainsäädäntö ei saa osaltaan johtaa palveluverkon ja tuotantorakenteen kehittämisen laiminlyönteihin.”

Helsingin kaupunki:

”Helsingin kaupunki pitää esitysluonnosta tavoitteiltaan ja perusteiltaan yleisesti tarpeellisenä, vaikka siihen sisältyykin joukko yksittäisiä ongelmallisia kohtia. ---

Esitysluonnos on jäänyt varsin ohueksi sen suhteen, miten kunnallista itsehallintoa voidaan laillisesti rajoittaa. Pelkkää mainintaa siitä, että itsehallintoa on ennenkin rajoitettu tavallisella lailla, ei voitane pitää riittävänä. Perusteluja on tarpeen tältä osin täydentää.”

Iisalmen kaupunki:

”Hallituksen esitysluonnos koskien määräaikaista lakiesitystä, jolla rajoitettaisiin kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyviä laajoja ulkoistuksia ja suuria investointeja on kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta kyseenalainen. Kokonaisuutena sote-lakien arvioidaan lähtevän lausuntokierrokselle vasta elokuun puolivälissä. Määräaikainen lakiluonnos joka rajoittaa kuntien ja kuntayhtymien itsehallintoa on hyvin ongelmallinen, koska sote-lakien kokonaisuus ei ole vielä valmiina. Määräaikaisen lakiluonnoksen toteutuessa tarkoittaisi se käytännössä, että ministeriön ohjaus menee yleispiirteiseltä tasolta yksityiskohtaiselle tasolle. Tämä vaikeuttaa ja viivästyttää merkittävästi kuntien ja kuntayhtymien toimintaa ja välttämättömien sote-investointien valmistelua ja toteuttamista --- ja voi heikentää kuntalaisten mahdollisuutta saada asianmukaisia sote-palveluita.”

Inarin kunta:

”Koska sote-uudistuksella tavoitellaan huomattavia säästöjä ja tuotannon tehostamista, on hyvä, että jo valmisteluvaiheessa tarkastellaan kokonaisuuksia ja pyritään huolehtimaan siitä, ettei muutoksen yhteydessä luoda uusia jäykistäviä rakenteita tai tehdä perustelemattomia investointeja paikallisen edun turvaamiseksi. ---

Lakiluonnos rajoittaa sellaisenaan varsin huomattavasti kuntien itsehallintoa, joten vaihtoehtona olisi sisällyttää asiat sote-järjestämislakiin siten, että kunnille jäisi muutosvaiheessa riski siirtymäaikana tehdyistä sopimuksista ja investoinneista, joita maakunta ei palveluiden järjestäjänä näkisi tarpeelliseksi omassa toiminnassaan.

On myös mahdollista, että laki luonnoksen mukaisesti toteutuessaan rajoittaa markkinoiden kehittymistä, eikä paranna kansalaisten mahdollisuuksia valita palveluiden tuottajia ainakaan harvaanasutuilla alueilla.”

Juupajoen kunta:

”Lakiehdotus vaikuttaa perustuvan useissa kohdin oletuksiin ja spekulatioihin, vaikka lainsäädännön tulisi perustua asianmukaisiin selvityksiin ja tosiasioihin. Nyt lakiluonnoksessa on useita kohtia, joissa käytetään sanoja ’voivat olla’, ’saattaa olla’, ’todennäköisesti’, ’oletuksena voi lisäksi olla’, jne. ---

Hallituksen esityksessä esitetään, että koska sote -palvelut eivät kaikilta osin toteudu valtakunnassa tasa-arvoisesti, perustuslaki velvoittaisi lainsäätäjää säätämään ehdottamansa rajoituslain. ’Lainsäätäjällä on tässä tilanteessa perustuslain 19 ja 22 §:n nojalla velvoite puuttua sellaisiin kuntien ja kuntayhtymien toimiin, joista aiheutuu olennaisia esteitä uudistuksen tavoitteiden saavuttamiselle.’ Näiden asioiden rinnastaminen esitetyllä tavalla on huomattavan ylimitoitettu ja epäsuhtainen. Ehdotuksessa viitattu perustuslain 19 §, joka turvaa jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut, ei velvoita rajoittamaan kuntien sopimusvapautta.

Viittaus perustuslain 22 §:ään on myös ontuva. Lainsäätäjä ei ole osoittanut, että perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen saataisiin turvattua rajoittamalla kuntien sopimusvapautta. Sote -palvelut tulevat Suomen kaltaisessa harvaan asutussa maassa aina toteutumaan alueellisesti epätasa-arvoisesti. Tämä ongelma ei poistu kaventamalla kuntien toimintamahdollisuuksia nyt esitetyllä rajoituslailla.”

Kajaanin kaupunki:

”Kajaanin kaupunki ei pidä kuntien ja kuntayhtymien itsehallinnollisen aseman perustavanlaatuisista rajoittamista hyväksyttävänä. Lakiluonnoksessa esitetyt perustelut lainsäädännön tarpeellisuudesta eivät ole niin merkittäviä, että ne vaatisivat perustuslaillisiin oikeuksiin kajoamista. Lakiehdotusta ei tule jatkovalmistella.”

Kouvolan kaupunki:

”Hallituksen toiminnan ja linjausten tavoitteena on ollut kuntien velvoitteiden ja normien purku sekä kunnallisen itsehallinnon tukeminen. Lausunnolla oleva lakiluonnos on kunnan näkökulmasta byrokraattinen ja kyseenalaistaa kuntien itsenäisen harkintakyvyn niin ulkoistusten kuin investointien toteuttamisen näkökulmasta. --- [Kouvolan] positiivinen kehitys uhkaa pysähtyä, mikäli lakiluonnos rajoituksineen tulee estämään kuntia toteuttamasta tarkoituksenmukaisia ja toiminnan kannalta välttämättömiä investointeja.”

Lieksan kaupunki:

”Lakiesityksessä myönteistä on, että se pyrkii rajoittamaan epätarkoituksenmukaisten keskus-sairaalainvestointien toteuttamista. Sairaanhoidopiirien ja maakuntien kilpajuoksu erikoissairaanhoidon palveluiden tuottamisesta on johtanut liian laajoihin ja epätarkoituksenmukaisiin sairaalainvestointeihin. Myös joidenkin kuntien investoinnit ovat liian laajoja suhteessa oman kunnan palvelutarpeeseen. Ehdotetulla lainsäädännöllä pystytään keskitetyksi arvioimaan tarkoituksenmukainen laajuus toteutettaville investoinneille ja vaikuttamaan merkittävien epätarkoituksenmukaisten investointien toteuttamiseen rajoittavasti.

Lakiesityksen taloudellisten vaikutusten tarkastelu on puutteellinen. Esityksessä esitetään rajoitettavaksi pitkäaikaisia sosiaali- ja terveystalouteen liittyviä ulkoistuksia siten, että sopimuksiin tulee ehto, jolla sopimus voidaan purkaa kesken sopimuskauden palveluiden järjestäjän vaihtuessa. Esitystä perustellaan sillä, etteivät kunnat pääsisi toteuttamaan kokonaisuuden kannalta epätarkoituksenmukaisia palveluiden ulkoistuksia ennen uuden sosiaali- ja terveydenhuoltolainsäädännön voimaantuloa vuonna 2019. Lakiesitys jättää kokonaan huomiotta sen, että lakiesityksissä sopimuksiin lisättäväksi esitetty ehto lähes varmasti tulee nostamaan palvelutuottajien palveluhintoja kunnille. Tämä johtuu siitä, että palvelujen tuottajat joutuvat ottamaan hinnoittelussaan huomioon taloudellisen riskin, joka sopimuskauden mahdollisesta lyhenemisestä seuraa.

Sosiaali- ja terveystalouteen liittyvien ulkoistamisten ja investointien rajoittaminen väliaikaisesti rajoittaa merkittävästi perustuslaissa turvattua kuntien itsehallintoa. Lakiesityksen perustuslainmukaisuus tulee täten huolella tutkia, jos se aiotaan säätää tavallisessa lain säätämisympäristössä. Lakiesityksen kuntia koskevat vaikutukset on arvioitu heikosti, eikä kaikkia taloudellisia vaikutuksia ole otettu huomioon. Esityksen sisältö vaikuttaa täten liian nopeasti ja puutteellisesti valmistellulta.”

Mänttä-Vilppulan kaupunki:

”Lakiehdotus vaikuttaa perustuvat useissa kohdin oletuksiin ja spekulatioihin, esimerkiksi:

’Myös mahdollisuudet organisoida palvelut ja toteuttaa palveluverkko taloudellisesti tehokkaalla tavalla heikentyvät, kun yhden alueen palvelutason näkökulmasta tehdyt laajat ja pitkäaikaiset sopimukset tai kalliit investoinnit voivat olla kokonaisuuden kannalta epätarkoituksenmukaisia.’

’Pitkäaikaisilla sopimuksilla ja suurilla investoinneilla saattaa olla kunnille ja kuntayhtymille ennalta arvaamattomia mittaviakin taloudellisia vaikutuksia riippuen muun muassa tulevista omaisuuden siirtoja koskevista ratkaisuista. Kunta tai kuntayhtymä ei välttämättä vapautukaan kaikista sopimusvelvoitteista, joista se on oletanut vapautuvansa tai se ei kykene ennakkoimaan esimerkiksi eläkevastuisiin liittyviä mahdollisia velvoitteita. Näin ollen ehdotetut säännökset voivat tosiasiansa merkittävälläkin tavalla myös turvata kuntien ja kuntayhtymien asemaa suhteessa sille mahdollisesti koituviin taloudellisiin ratkaisuihin.’

’Todennäköisesti monien rakennushankkeita suunnittelevien kuntien oletuksena on, että rakennukset siirtyvät tulevien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjien omistukseen. Oletuksena voi lisäksi olla, että myös rakentamiseen mahdollisesti otetut velat siirtyvät tulevan järjestäjän vastuulle.’

Hallituksen esityksen ei tulisi perustua oletuksiin ja arvailuihin taikka tarkemmin eriteltämiin tulkintoihin joidenkin kuntien toimista. Koko maan laajuista sopimustoimintaa, jolla pyritään turvaamaan lakisääteiset palvelut, ei voida rajoittaa oletusten ja arvailujen vuoksi. Erilaisiin uhka-kuviin varautumisen varjolla ei tule rangaista kaikkia kuntia ja niiden asukkaita. Lainsäädännön tulisi perustua faktoihin ja asianmukaisiin selvityksiin.”

Oulun kaupunki:

”Kannanottonaan Oulun kaupunki toteaa, että sinänsä lain esityksen tavoite oikeustoimin rajoittaa määräaikaisella lailla epätarkoituksenmukaisen palveluverkon kehittyminen sekä pitkäaikaisten sopimusten tekeminen yksityisten palvelujen tuottajan kanssa on kannatettava, mutta onko lain säätämisyjärjestys oikea? Määräaikainen laki tulisi voimaan ennen varsinaista järjestämislakia tai sen julkituotua sisältöä.”

Pedersöre kommun:

”Pedersöre kommun anser att detta försök till ingrepp i den kommunala självstyrelsen är grovt, och att lagförslaget kan ifrågasättas ur grundlagens och den kommunala självstyrelsens synvinkel. Vidare anses att hänvisningen till grundlagens § 29 utgör en konstruerad motivering. Regeringen torde knappast kunna påvisa att det är tvunget att försätta den kommunala självbestämmanderätten på undantag, för att trygga tillhandahållandet av likvärdiga tjänster.

De föreslagna bestämmelserna är inriktade på kommuner och samkommuner. Bestämmelserna begränsar kraftigt kommunernas beslutanderätt och rättshandlingar när det gäller ordnandet av kommunens tjänster samt ingående av avtal.

Pedersöre kommun anser också att ifrågavarande lagförslag borde stiftas i grundlagsenlig ordning, eftersom det inskränker den kommunala självstyrelsen på ett så här betydande sätt. ---

För övrigt anser Pedersöre kommun att den oerhört korta remisstiden inte är ett uttryck för god förvaltning. En rimlig tid för en kommunal remissinstans att behandla ett dylikt ärende är två månader. Nu handlar det om en reminstid på två – tre veckor. Ytterligare gör sig regeringen skyldig till förbiseenden när det inte uttryckligen inbegärs utlåtanden från kommunerna i en fråga som är ytterst betydande för kommunernas verksamhet. --- Det är lätt att få intrycket av att regeringen inte vill höra kommunernas åsikt i frågan utan har för avsikt att driva igenom lagförslaget oavsett kommunernas åsikter.”

Pietarsaaren kaupunki:

”Pietarsaaren kaupunki katsoo, että lakiesitys on perustuslain ja kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta kyseenalainen. --- Perustuslain 121 §:ssä säädetään kunnallisesta itsehallinnosta. Sen 1 momentin mukaan Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon. Pykälän 2 momentin mukaan kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Ehdotetut säännökset kohdistuvat kuntiin ja kuntayhtymiin. Säännökset rajoittavat voimakkaasti kuntien päätösvaltaa ja oikeustoimivaltaa kunnan palveluiden järjestämisessä. Pietarsaaren kaupunki katsoo myös, että kyseinen lakiehdotus tulisi säätää perustuslain mukaisessa säätämisyjärjestyksessä sen kaventaessa kunnallista itsehallintoa näin merkittävällä tavalla.

Erikoista on myös se, että lakiluonnoksesta ei pyydetä kuntien lausuntoja vaan valtiovarainministeriölle on mahdollista esittää ainoastaan näkemyksiä kahden viikon sisällä. Tämä ei ole hyvän hallintotavan mukaista menettelyä.”

Sulkavan kunta:

”Kyseessä on periaatteellisesti merkittävä ja poikkeuksellinen lakiluonnos, joka koskettaa kunnallista itsehallintoa ja sopimusoikeutta.”

Tampereen kaupunki:

”Erityislain säätäminen lisää byrokratiaa ja on epätarkoituksenmukainen. Määräaikainen, kuntien ja kuntayhtymien sote-investointeja ja sopimuksia rajoittava lakiluonnos niputtaa toteutuessaan yhteen kaikki kuntien pitkäaikaiset sopimukset ja investoinnit, vaikka vain pientä osaa tehdyistä sopimuksista ja investoinneista voidaan pitää ongelmallisena. Erityislain säätäminen toiminnan rajoittamiseksi on liian järeä ja epätarkoituksenmukainen keino. ---

[Lakiluonnos] kyseenalaistaa kuntien harkintakyvyn tehdä järkeviä päätöksiä ja tämä myötä kiistatta rajoittaa kuntien itsehallintoa ja sopimus- ja toimintavapautta.

Kuntien ja kuntayhtymien kuulemista ei ole järjestetty hyvän lainvalmistelun periaatteiden mukaisesti, kunnilta ja kuntayhtymiltä ei ole pyydetty edes virallisia lausuntoja lakiesityksestä.

Lakiehdotuksen perustuslainmukaisuutta on arvioitu puutteellisesti erityisesti kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta. Esitysluonnokseen tulee lisätä pyyntö saattaa lakiehdotuksen perustuslainmukaisuus perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.”

Uusikaarlepyyn kaupunki:

”Nykarleby stad anser att lagförslaget kan ifrågasättas ur grundlagens och den kommunala självstyrelsens synvinkel. --- De totalekonomiska och regionala konsekvenserna av avgörandena måste också beaktas i beslutsfattandet. ---

De föreslagna bestämmelserna är inriktade på kommuner och samkommuner. Bestämmelserna begränsar kraftigt kommunernas beslutanderätt och rättshandlingar när det gäller ordnandet av kommunens tjänster. Nykarleby stad anser också att ifrågavarande lagförslag borde stiftas i grundlagsenlig ordning, eftersom det inskränker den kommunala självstyrelsen på ett så här betydande sätt.”

Vaasan kaupunki:

”Vaasan kaupunki ymmärtää tarpeen luoda malli kuntien ja kuntayhtymien investointi- ja pitkäaikaissopimusten järjestelyistä ennen kuin hallituksen nykyisen esityksen mukaiset maakunnat ovat toiminnassa. Kuitenkin vain pieni osa sopimuksista ja investoinneista ovat tässä suhteessa ongelmallisia. Hallituksen esitys vaatii yleisellä tasolla tarkastelun perustuslain sekä kunnallisen itsehallinnon toteutumisen osalta, sillä kuntien ja kuntayhtymien päätös- ja oikeustoimivaltaa rajataan asioissa, joissa kokonaistaloudelliset ja alueelliset vaikutukset ovat merkittäviä.”

Vantaan kaupunki:

”Kuntien itsehallinnon tulee perustuslain 121 §:n mukaan perustua asukkaiden itsehallintoon. -- Nyt ehdotetussa laissa on perustuslain kannalta olennaista sen puuttuminen oikeushenkilön vapauteen tehdä oikeustoimia, jotka koskevat oikeushenkilön omaisuutta (sopimusvapaus). Toisaalta sopimusvapautta rajoittavaa lainsäädäntöä on olemassa jo nykyisin eikä sen ole katsottu vaativan esimerkiksi perustuslainsäätämisyjärjestystä. ---

Ehdotetussa laissa rajoitettaisiin kuntien ja kuntayhtymien sopimus- ja toimintavapautta sosiaali- ja terveydenhuollossa määräaikaisella lainsäädännöllä ennen sote-uudistuksesta annettavan lainsäädännön voimaantuloa. --- Tulkintaongelmia syntyisi, mikäli nämä tapahtumat eivät olisikaan samanaikaisia siten, että järjestämisvastuu siirtyisi tavoiteaikataulua myöhemmin.

Esitysluonnos ja sen tavoitteet näyttävät sisällöllisesti [hallituksen 5.4.2016 omaisuusratkaisuiden osalta sopiman] neuvottelutuloksen kanssa ristiriitaisilta ja joka tapauksessa epäjohtonmukaisilta.

Esitysluonnoksen taustalla olevat tavoitteet ovat merkittävältä osin hyväksyttäviä. Vantaan kaupunki toteaa kuitenkin, että oikeusvarmuus ja ennustettavuus edellyttävät säädettävältä lailta esitysluonnosta tarkempaa sisältöä. Erityisesti kuntien ja kuntayhtymien oikeussuoja ei edellä lausunnossa kuvatuin tavoin toteudu tyydyttävällä tavalla.

Maan hallituksen myöhemmät linjaukset eivät voi vaikuttaa lain soveltamiseen siten kuin esitysluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan. Esitysluonnos liittyy osana laajaan valtakunnalliseen hallinto- ja rakenneuudistukseen, joka on merkittävältä osin sisällöltään lausunnon antamisen hetkellä tuntematonta. Tästä syystä esitysluonnokseen sisältyvien asioiden merkitystä on lausuntoa annettaessa vaikea arvioida. Muun ohessa pääkaupunkiseudun kuntien mahdollisen erilliskäytön vaikutuksia esitysluonnoksen mukaisen lain soveltamiseen pääkaupunkiseudulla on vaikea ennakoita.”

Virtain kaupunki:

”Virtain kaupunki edellyttää hyvän hallintotavan mukaista lainvalmistelua ja lain vaikutusten arviointia perusteellisesti ja avoimesti. Virtain kaupunki katsoo, että tässä lakiluonnoksessa kyseessä on niin merkittävä ja laajavaikutteinen kokonaisuus, että se edellyttää pidempää kuin kolmen viikon kuulemisaikaa. Kuulemistilaisuuden pitäminen kutsuvierastilaisuutena ei ole asianmukainen demokratian näkökulmasta.

Lakiehdotuksessa puututaan räikeällä tavalla kuntien perustuslailliseen oikeuteen järjestää palvelut parhaaksi katsomallaan tavalla. ---

On epäloogista väittää, että lainsäätämässä ei olisi tarpeellista noudattaa perustuslain mukaisia aikarajoja, sillä mm. lainsäädäntö sote-palveluiden uudistamiseksi on ollut valmisteltavana eri muodoissaan jo useita vuosia. Ehdotuksessa ja sen perusteluissa ei ole arvioitu lainkaan sitä erittäin todennäköistä vaihtoehtoa, että sote-uudistus siirtyy taas. Tällöin kuntien tekemiä hankintasopimuksia rasittaa lainsäädännöstä johtuvat merkittävät hinta- ja toimintariskit. ---

Kaiken kaikkiaan lakiluonnoksen mukaiset säädökset lisäävät merkittävästi byrokratiaa ja rajoittavat merkittävästi kuntien itsehallintoa. ---

Virtain kaupunki katsoo, että uudistuksia toteutettaessa tulisi huomioida tehokkaasti maan eri puolilla eri olosuhteet. Nykyhallitus on painottanut ohjelmassaan erilaisia kokeiluja ja myös sote-palveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa tulisi mahdollistaa kokeilujen toteuttaminen maan eri osissa.

Virtain kaupunki korostaa sitä, että kunnille tulisi nyt taata työrauha palveluiden kehittämisessä ja tuottamisessa. Jatkuvat poikkeusaikatauluilla suunniteltavat ja toteutettavat lainsäädäntömuutokset vaarantavat pitkäjänteisyyden ja siten mahdollisuuden toteuttaa perustuslain mukaisia tehtäviä suunnitelmallisesti, taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.”

Eksote:

”Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos pitää lain säätämistä tässä valmistelun tilanteessa perusteltuna eikä yksittäisiin lain pykäliin ole huomautettavaa.

Sen sijaan lain toimeenpanoon liittyvistä käytännön asioista halutaan kertoa kokemuksia kuulemistilaisuudessa.”

Sairaanhoitopiirien johtajat ry:

”Sairaanhoitopiireissä on odotettu sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneratkaisuja. Epävarmuus on siirtänyt hankepäätöksiä jo usean vuoden ajan. Lyhyt toimeenpanokielto vuosille 2016-18 johon sisältyy poikkeuslupamenettely ei ratkaisevasti heikennä palveluja kunhan välttämättömäksi todetut hankkeet saadaan viedä eteenpäin.”

Sosiaalialan työnantajat ry:

”Esitys puuttuu kuntien itsemääräämisoikeuteen sekä kuntien ja yritysten toimintaan järeällä tavalla. Kyse on kuntien ja yritysten sopimusvapauteen liittyvästä merkittävästä periaatteellisesta muutoksesta. Tämän tyyppisiä lakisäätteisiä rajoituksia tulee tehdä näkemyksemme mukaan vain silloin, kun ne ovat vankasti perusteltuja ja muuta toiminnan vaihtoehtoa ei ole. Tämän esityksen osalta ei olla ainakaan kaikilta osiltaan siinä tilanteessa.

Ymmärrämme esityksen perusteluita siltä osin kun ne koskevat suuria julkisia investointeja. Emme pidä tarkoituksenmukaisena, että uusia seiniä rakentamalla betonoidaan tulevaa toimintaympäristöä. ---

Yksityisen sektorin huomattavat taloudelliset panostukset sosiaali- ja terveydenhuollon infraan, toiminnanohjaukseen ja laadun parantamiseen ovat olleet täysin välttämätön kehitystekijä viime vuosina ja tämän yhteistyön kautta on yksityinen sektori pystynyt tukemaan merkittäväällä tavalla julkisen sektorin selviytymistä lakisäätteisistä velvoitteistaan rajallisten veroeurojen puitteissa. Tätä yhteistyötä tulee tukea myös jatkossa sosiaali- ja terveydenhuollon hallintorakenteesta riippumatta.”

SOSTE ry:

”SOSTEn mielestä nykyisen palvelurakenteen betonointi tai esimerkiksi kiinteistöjen ja muun omaisuuden säilyttäminen omalla alueellaan omien tarkoituserien toteuttamiseksi ei ole tarkoituksenmukaista tai kannatettavaa sote-uudistuksen onnistumisen kannalta. Mikäli kunnat ja alueet eivät ole halukkaita palvelurakennemuutokseen, sosiaali- ja terveydenhuollon alueelliset erot säilyvät ja terveyserojen kaventaminen vaikeutuu.

SOSTEn mielestä investointien jäädyttämisellä voitaisiin välttää mahdollisesti turhia ja päällekkäisiä kustannuksia. Tulevien järjestäjien kädet eivät myöskään olisi sidottu paikallisesti tehtyihin ratkaisuihin. Tulevan palvelurakenteen ja järjestäjien, kuten toisaalta myös kuntien, taloutta ja toimintaedellytyksiä ei tulisi rasittaa tarpeettomilla kiinteistöillä ja veloilla. Perustellut ja tarpeelliset investoinnit tulee voida toteuttaa.

Sote-uudistuksen tärkein tavoite on turvata palvelujen saatavuus, laatu ja yhdenvertaisuus sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja. Tämä edellyttää uudistukseen sitoutumista ja vahvaa valtion ohjausta. Sote-uudistuksen onnistumiseksi SOSTE kannattaa hallituksen esitystä kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Sote-uudistuksessa on huolehdittava, etteivät alueelliset erot sosiaali- ja terveydenhuollossa kasva liian suuriksi. Kuntien ja kuntayhtymien toimien väliaikaisella rajoittamisella voidaan osaltaan vaikuttaa alueelliseen yhdenvertaisuuteen hillitsemällä epätarkoituksenmukaisia investointeja ja sopimuksia.

Tulevalla sote-järjestäjällä pitää olla aito mahdollisuus uudelleenorganisoida toimintaansa yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi alueellaan.

Merkittäviä rakentamispäätöksiä, investointeja tai ulkoistamissopimuksia ei tulisi tehdä ennen tarkempaa tietoa tulevasta palvelurakenteen toteutuksesta palvelujen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi ja turhien kustannusten välttämiseksi.

Väliaikaisiin rajoituksiin on sisällytettävä poikkeuslupamenettelyt ja investointirajat, jotta tarpeelliset toimet ja investoinnit voidaan turvata.”

Suomen kuntajohtajat ry:

”Yleisesti lakiesityksen perusteluissa ja nykytila-analyysissa nousee esiin tärkeitä asioita. On myös kiitettävä siitä rehellisyydestä, millä tavalla todetaan uudistuksen, ei siis vain tämän esityksen, olettavissa olevia vaikutuksia. mm s. 7 todetaan, että tarve nykyisen palveluverkoston karsimiselle on sote-uudistuksessa yksi ilmiselvä tavoite. Samassa yhteydessä myös ilmaistaan huoli kuntatalouden tilasta, mikäli tarpeettomat kiinteistöt jäävät kuntien rasitteeksi. Lisäksi todetaan, että purettavien kuntayhtymien vastuut tulevat rasittamaan nykyisiä omistajakuntia. Vaikutukset ovat tältä osin vielä epäselvät. Näihin huomioihin tulee suhtautua vakavasti ja varmistaa, etteivät taloudelliset epäkohdat ja rasitukset tule realisoitumaan peruskunnille.

Erityislain säätäminen kuntien ja kuntayhtymien toiminnan rajoittamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa on liian järeä ja byrokraattinen sekä muutenkin epätarkoituksenmukainen keino käytettäväksi tilanteessa, jossa jotkut kunnat (lähinnä pienet) tai kuntayhtymät ovat tehneet sote-palveluiden kokonaisulkoistuksia tai merkittäviä sote-investointeja.

Lakiehdotuksen antamisella jo lähtökohtaisesti aliarvioidaan kuntien harkintakykyä tehdä järkeviä päätöksiä, mikä on valitettavasti omiaan lisäämään orastavaa luottamuspulaa valtion ja kuntien välillä yhteisen kehittämisen sijaan.

Sote-kustannusten hillitseminen ja karsiminen sekä toiminnan tehokkuus paikallisten tarpeiden mukaisesti ovat keskeisiä perusteita kuntien ratkaisuille. Tätä tehostamistyötä on tehty kunnissa jo pitkään. Esitysluonnoksessa oletetaan, että esim. kuntien kokonaisulkoistukset on tehty ainoastaan nykyiseen palvelurakenteen säilyttämiseksi, tulkinta on tältä osin liian yksioikoinen - taustalla on myös taloudellisia syitä.

Lakiehdotuksen tarkoitus turvata sote-uudistuksessa itsehallintoalueiden toimintamahdollisuuden järjestää yhdenvertaisesti palvelut koko alueellaan on sinänsä hyväksyttävä. Erityislain säätäminen on kuitenkin väärä keino etenkin, kun hallitus on sitoutunut sääntelyn ja byrokratian purkamiseen sekä säädösten joustavoittamiseen. Lupamenettelyn tuominen investointipäätöksiin lisää byrokratiaa sekä rajoittaa kuntien itsehallinnollisia oikeuksia, mikä olisi perustavaa laatua oleva muutos.

Kuntien ja kuntayhtymien kuulemista ei ole järjestetty hyvän lainvalmistelun periaatteiden mukaisesti, kun niille ei ole varattu mahdollisuutta lausuntojen antamiseen. Lausuntoja on esitysluonnoksen mukaan pyydetty vain keskeisiltä sidosryhmiltä eikä ole esitetty hyväksyttävää perusteltua syytä sille, että lausuntoaika on poikkeuksellisesti vain 3 viikkoa. Hallituksen esityksen antamisen kiireellisyyttä on vaikea ymmärtää, kun asiaa ei ehdittäne eduskunnassa käsitellä kevätistuntokaudella, vaikka sitä ilmeisesti tavoitellaankin.

Lakiehdotuksen perustuslainmukaisuutta on arvioitu puutteellisesti erityisesti kunnallisen itsehallinnon kannalta, vaikka esitysluonnoksessakin todetaan, että ehdotetut rajoitukset kuntien ja kuntayhtymien toiminnalle ovat merkittäviä ja että säännökset rajoittavat kuntien ja kuntayhtymien päätösvaltaa. Esitys rajoittaa kiistatta kuntien sopimus- ja toimintavapautta. Esitysluonnokseen tulee lisätä pyyntö saattaa lakiehdotuksen perustuslainmukaisuus perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.”

Suomen Yrittäjät:

”Suomen Yrittäjien mielestä kyseessä on varsin olennainen puuttuminen sopimusvapauteen sekä kunnan toimivaltaan. Tällaisiin toimiin tulisi ryhtyä vain poikkeuksellisesti, hyvin paina-

vista syistä, ja ehdotonta tasapuolisuutta noudattaen. Tällaisia syitä emme ole varsinkaan ulkoistusten osalta havainneet.

Kunnilla on perustuslain ja kuntalain säännöksillä turvattu laaja oikeus vastata järjestämisvastuullaan olevasta tehtävästä. Kuntalain 9 §:ssä on nimenomaisesti säädetty kunnan voivan tai hankkia järjestämisvastuullaan olevan tehtävät sopimukseen perustuen muulta palvelujen tuottajalta. Esitysluonnos on ongelmallinen sekä tämän lainsäädäntötaustan johdosta että siitä mahdollisesti seuraavien käyttäytymisvaikutusten johdosta.

Sote- ja aluehallintouudistuksessa uhkana on, että synnytetään keskittyneitä palvelurakenteita ja suuria maakunnallisia tuotanto-organisaatioita. Tällöin edellytykset markkinoiden toimivuudelle ovat heikot. On tärkeää ehkäistä kehitystä tukemalla pk-yritysten pääsyä markkinoille ja korostamalla Kilpailu- ja kuluttajaviraston roolia markkinoiden toiminnan valvojana. Pidämme oikeana näiden seikkojen huomioimista hallituksen 7.11.2015 ja 5.4.2016 julkaisemissa sote- ja aluehallintouudistuksen jatkovalmistelua koskevissa linjauksissa.”

3.2 1 § LAIN TARKOITUS

Hämeenlinnan kaupunki:

”Tehtyjen linjausten näkökulmasta lakiluonnokset tarkoitus on hyvä ja ymmärrettävä. Lainsäätäjän tarkoituksena on turvata, että julkisen sektorin rinnalla on tulevaisuudessa nykyistä enemmän käytettävissä yksityistä ja kolmannen sektorin tuotantoa. Tulevaa palvelurakennetta ei haluta valmisteilla olevilla investointi- tai ulkoistussuunnitelmilla sementoida vuosiksi etukäteen. Sääntelyllä pyritään huolehtimaan siitä, että tulevilla maakunnilla on aito mahdollisuus tuottaa integroituja sote-palveluita kustannustehokkaalla tavalla.

Kuntien näkökulmasta asia ei ole kuitenkaan yksiselitteinen. Yksi pulma on se, että soteuudistukseen liittyvä lainsäädäntötyö on vielä kesken. Sääntelyä tehdään liian varhain, koska lopulliset ratkaisut maakuntauudistuksesta vielä puuttuvat. Vaikka luonnos ei olisikaan ristiriidassa perustuslain kanssa, muodostuu toiseksi suureksi ongelmaksi se, että lausunnolla oleva laki kuitenkin rajoittaa vakavalla tavalla kuntien itsehallintoa.”

Juupajoen kunta:

”Käsittelyssä olevan kuntien oikeustoimia rajoittavan lain tarkoitus ja keinot ovat ristiriitaiset. Käytännössä ei ole mitään takeita siitä, että esitetty kuntien sopimusvapautta rajoittava laki turvaisi yhdenvertaisen ja taloudellisesti tehokkaan sosiaali- ja terveydenhuollon. Jo nykyisellään on viitteitä siitä, että sote -palvelujen yhdenvertaisuus ei tule toteutumaan koko maan tasolla. Tätä ongelmaa ei kuitenkaan ratkaista rajoittamalla kuntien toimintamahdollisuuksia. Kuntien, jotka hoitavat omaa tehtäväänsä omalla alueellaan, kunnallisen itsehallinnon mukaisella tavalla mahdollisimman kustannustehokkaasti. Valtakunnallisesti yhdenvertaiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon voidaan pyrkiä kunkin palvelualueen substanssisääntelyn ja palvelujen sisältöjen kautta; ei kuntien toimintaa rajoittamalla.

Kokonaisulkoistusten piirissä on nyt noin 100 000 asukasta, mikä on alle kaksi prosenttia väestöstä. Kokonaisulkoistussopimusten vuosiliikevaihto on noin 370 miljoonaa euroa vuodessa, mikä on suhteessa kaikkien maamme kuntien yhteenlaskettuihin sote-kustannuksiin alle kaksi prosenttia. Edelleen valtaosa kunnista, jotka ovat toteuttaneet sote-kokonaisulkoistuksen, ovat asukasmäärältään pieniä alle 10 000 asukkaan kuntia. Näiden lukujen perusteella sote-kokonaisulkoistukset eivät suinkaan ole valtakunnallisesti merkittävä asia. Onkin syytä kysyä, onko kokonaisulkoistuksia rajoittavien säännösten valmistelu lainkaan tarkoituksenmukaista

etenkin kun huomioidaan, että sote -uudistuksessa on monia kokonaisuuden kannalta huomattavasti merkityksellisempiä asioita vielä pahasti kesken.

Keskeiset syyt, jotka ovat kuntien sote -palvelujen ulkoistusten taustalla, ovat olleet lakisääteisten peruspalvelujen turvaaminen kuntalaisille ja kustannusten hallitsemattoman kasvun rajoittaminen. Ulkoistus on käytännössä ollut ainoa mahdollisuus turvata kuntalaisille välttämättömät sote -peruspalvelut ja turvata kunnan talouden tasapaino. Vastuu palvelujen järjestämisestä on ollut ja on edelleen kunnilla, joiden on ollut mahdollisuus jäädä odottamaan mahdollisen valtakunnallisen sote -uudistuksen syntyä sekä sen myötä luvattuja säästöjä ja yhdenvertaisia palveluja, joiden toteutumisaikataulusta ei ole ollut mitään varmuutta. Kuntien on hoidettava tehtäviään vastuullisina voimassa olevan lainsäädännön velvoittamina.

Kokonaisulkoistuksilla on tutkimusten perusteella todettu saadun merkittäviä, jopa miljoonaluokan säästöjä pienissäkin kunnissa ja toiminnan tuottavuuden parantumista lyhyessä ajassa. Nämä tulokset ovat samansuuntaisia, mitä hallitus on asettanut tavoitteeksi sote-uudistukselle. Lisäksi muita sote-uudistuksen tavoitteita, joita ovat mm. monituottajamalli, oman tuotannon vertailtavuuden ja kilpailun lisääminen, on kokonaisulkoistuksilla toteutettu. Nyt esitetty ulkoistuskielto häittäisi kuntien mahdollisuuksia järjestää vastuullaan olevia palveluita tarkoituksenmukaisella ja taloudellisesti järkevimmällä tavalla. ---

Palvelujen ulkoistuksen kautta Juupajoen kunta on saanut pysyvän ammattitaitoisen henkilöstön terveystieteiden ja sosiaalitoimen palveluihin. Sen lisäksi kunnan talous on kääntynyt ylijäämäiseksi ja sote -kustannukset on saatu hallintaan.

Tämä esimerkki kuvaa sitä, miten sote -palvelujen kokonaisulkoistus on tehty nimenomaan kuntalaisten palvelujen turvaamiseksi. Rajoituslakiluonnoksen perusteella ulkoistukset nähdään pääsääntöisesti negatiivisina toimenpiteinä, joiden tarkoituksena 'on jopa edesauttaa sosiaali- ja terveydenhuollon voimavarojen mahdollisimman suuren osan sitomista oman kunnan alueelle.'

Myönteisesti ajatellen valtion tulisi nähdä nyt tehdyt ulkoistukset valmiina ratkaisuna eräiden pienten alueiden sote-palvelujen hoitamisessa. Valtakunnallisen sote-uudistuksen tähtäimen on sanottu olevan pidemmällä vuosissa 2020 – 2030. Tuohon mennessä myös pitkät ulkoistus sopimukset ovat päättyneet, joten niiden merkitys ei kokonaisuuden kannalta todellakaan ole kovin suuri.”

Kauhajoen kaupunki:

”Lain tarkoitus on tulevan itsehallintoalueen eli palvelujen järjestäjän näkökulmasta ymmärrettävä.

Etäällä keskussairaalaista sijaitsevilla kunnissa koetaan kuitenkin epäilyksiä yhdenvertaisuusnäkökulman toteutumisesta talouden tehokkuusvaatimusten mahdollisesti ajaessa haja-alueiden palvelutarpeen edelle.”

Kajaanin kaupunki:

”Tavoite voidaan turvata ilman ehdotettua lakia.”

Kouvolan kaupunki:

”Kuntien vastuulla on kansanterveyslain 5 §:n mukaan alueensa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen. Lakiesitys on perustuslain ja kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta kyseenalainen. Ministeriön ohjaus menee yleispiirteiseltä tasolta yksityiskohtiin.”

Mänttä-Vilppulan kaupunki:

”Lain tarkoitus ja keinot ovat ristiriidassa. Ei ole mitään takeita siitä, että kuntien sopimusvapautta rajoittava laki turvaisi yhdenvertaisen ja taloudellisesti tehokkaan sosiaali- ja terveydenhuollon. On toki viitteitä siitä, että sote-palvelujen yhdenvertaisuus ei välttämättä toteudu kokonaan tasolla, mutta siitä ei tule rangaista kuntia, jotka kukin hoitavat omaa tehtäväänsä omalla alueellaan, kunnallisen itsehallinnon päättämällä tavalla mahdollisimman kustannustehokkaasti. Valtakunnallisesti yhdenvertaiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon voidaan pyrkiä kunkin palvelualueen substanssisääntelyn ja palvelujen sisältöjen kautta; ei kuntien käsiä sitomalla.”

Tampereen kaupunki:

”Lakiehdotuksen tarkoitus turvata sote-uudistuksessa itsehallintoalueiden toimintamahdollisuuden järjestää yhdenvertaisesti palvelut koko alueellaan on sinänsä hyväksyttävä. Erityislain säätäminen on kuitenkin väärä keino tilanteessa, jossa hallitus on itse sitoutunut sääntelyn ja byrokratian purkamiseen sekä säädösten joustavoittamiseen.”

Turun kaupunki:

”Lakiluonnoksen tarkoitus saada Suomeen yhdenvertainen ja taloudellisesti tehokas sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenne on kannatettava. --- Kuntien ja kuntayhtymien investoinneissa ja sitoumuksissa käytetään yleisesti harkintaa. Lakia voidaan pitää järeänä valtion väliintulona kunnallisen itsehallinnon piiriin kuuluvissa asioissa.”

Itä-Suomen aluehallintovirasto:

”Lain tavoitteet ovat kansalaisten yhdenvertaisuuden ja palvelujen järjestämistavoitteiden näkökulmasta hyvät. Tulevien sote-alueiden pitää järjestää väestölle samantasoiset palvelut. Kustannukset kasvavat mikäli osa alueen kunnista on sitonut itsensä pitkillä sopimuksilla laajempiin palveluihin kuin muilla alueilla. Palvelujen ulkoistuksia on aluehallintovirastoilta kerättyjen tietojen mukaan suunnitteilla useita vielä nykyisten lisäksi.”

Suomen Kuntaliitto:

”Kuntaliiton mukaan lain tavoite ja tarkoitus turvata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen yhdenvertaisesti ja taloudellisesti tehokkaasti sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi perustettavissa uusissa hallintorakenteissa vuoden 2019 alusta on ollut alun perin perusteltua, mutta sen toteuttamista ei turvata nyt esitetyllä lainsäädännöllä eikä se siten esitetyssä muodossa ole tarkoituksenmukainen eikä tarpeellinen.

Tällä hetkellä esitettyyn lainsäädäntöön ei ole enää tarvetta, koska ne kunnat tai kuntayhtymät, joiden toimenpiteitä on ollut tarkoitus kyseisellä sääntelyllä aikaisemmin estää, ovat jo pääsääntöisesti edenneet toimenpiteissä niin pitkälle, ettei annettava sääntely koskisi enää juurikaan näitä hankkeita. Seurauksena on, ettei esitetyllä lainsäädännöllä voida enää estää niitä toimenpiteitä, joita varten se on saatettu alun perin vireille.

Sen sijaan esitetty sääntely pääosin kohdistuisi tarpeettomasti sellaisiin hankkeisiin, jotka eivät lähtökohtaisesti ole ristiriidassa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tällä hetkellä tiedossa olevien tavoitteiden kanssa.

Mikäli ministeriöllä on tällä hetkellä konkreettisesti tiedossa hankkeita, jotka ovat ristiriidassa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kanssa ja joiden toteutuminen on tarkoitus

kyseisellä lainsäädännöllä estää, niin olisi perusteltua, että ministeriö nyt asianmukaisesti yksilöitäisi kyseiset hankkeet. Tämä lisäisi päätöksen teon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä, jolloin myös lainsäätäjällä olisi etukäteen tiedossa sääntelyn ennakoitavissa olevat vaikutukset tarkemmin kuin nyt.

Lisäksi ehdotettu laki toteutuessaan saattaa aiheuttaa kunnille ja kuntayhtymille vireillä olevien hankkeiden osalta ennalta arvaamattomia kustannuksia muun muassa sopimusoikeudellisen vahingonkorvausvastuun osalta. Varsinkin isojen rakennusinvestointien osalta on saatettu tehdä monia eri sopimusjärjestelyitä hankkeen elinkaaren aikana, joiden tarkoituksena on ollut varmistaa hankkeen eteneminen asianmukaisesti sen lopullisen tavoitteen saavuttamiseksi. Mikäli hanketta ei voidakaan saattaa tarkoitettulla tavalla loppuun kyseisen lainsäädännön vuoksi, voi siitä aiheutua kunnalle tai kuntayhtymälle jo tehtyihin ai- tai esisopimukseen perustuvia merkittäviä vahingonkorvausvastuita. Lainsäädännön valmistelussa ei asiaa ole ilmeisesti huomioitu, koska esitysluonnoksesta ei ilmene tarkemmin, minkä sopimuksen allekirjoittamisen ajankohta on ratkaiseva lain soveltamisen kannalta. Myös kunnan tai kuntayhtymän jo suorittamat suunnittelu- ja muut valmistelukustannukset voivat osoittautua tarpeettomiksi, jos hankkeen toteuttaminen estyy kyseisen lainsäädännön vuoksi.

Kuntaliitto ei pidä hyvän lainsäädäntöjärjestyksen mukaisena tuoda eduskunnan käsiteltäväksi ja päätettäväksi kyseistä hallituksen esitystä ennen kuin on tarkemmin tiedossa muut maakuntahallintoa ja sote-palveluiden järjestämistä ja tuottamista koskevien hallituksen esityksien pääasiallinen sisältö, koska kyseiset hallituksen esitykset muodostavat varsin kiinteän tosiasiallisen yhteyden toisiinsa lainsäädännöllisesti.

Myöskään tarkoituksenmukaisuussyyt eivät puolla asiakokonaisuuksien käsittelemistä toisistaan erillisinä asioina eri aikataulussa, koska se voi ohjata päähuomion käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen sisällöstä muihin tulevia maakuntia ja sote-palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen koskeviin kysymyksiin.”

Terveyspalvelualan Liitto ja Lääkäripalveluyritykset ry:

”Esitys on laatuaan ensimmäinen, jolla perustuslain mukaisen itsehallinnon omaavien kuntien oikeutta toimia palvelumarkkinoilla rajoitetaan. Kyse on kuntien aseman osalta erittäin merkittävästä periaatteellisesta muutoksesta.”

3.3 2 § SOVELTAMISALA

Helsingin kaupunki:

”Ehdotetut säännökset koskevat kaikkia sote-järjestämisvastuussa olevia kuntia ja kuntayhtymiä. Väestönkasvualueilla tehtävien sote-investointien rajoittaminen ei kuitenkaan ole samalla tavoin perusteltua kuin niillä alueilla, joilla sote-palveluiden kysyntä on vähenemässä. Kasvukeskusten asukkaiden palvelutarpeiden toteuttaminen ei onnistu, jos tarpeelliset investoinnit kiellon johdosta viivästyvät. Tämä ei välttämättä ole yhdenvertaisuusperiaatteen mukaista.”

Juupajoen kunta:

”Lakiluonnoksessa ei huomioida asianmukaisesti Suomen oikeusjärjestelmän olennaista periaatetta, että lakeja ei voida soveltaa takautuvasti. Mikäli lakiluonnos etenee, on siihen lisättävä huomio siitä, että laki koskee vain sellaisia sopimuksia ja sopimuksentekomenettelyjä, jotka on solmittu tai aloitettu lain voimaantulon jälkeen. Tässä yhteydessä on myös huomioitava

hankintalain edellytykset sopimusehtojen ilmoittamisesta jo tarjouspyyntövaiheessa. Mahdollinen rajoituslaki ei siten voi koskea sellaisia sopimuksia, jotka perustuvat ennen lain voimaantuloa julkaistuun tarjouspyyntöön.

Rajoituslain 2 §:n perusteluissa todetaan, että lain rajoituksia tulisi soveltaa riippumatta siitä, mitä muussa lainsäädännössä säädetään. Asiakirjoista ei kuitenkaan ilmene, että ehdotetun sääntelyn ristiriitaisuuksia muun lainsäädännön kanssa olisi selvitetty. Näin ollen sääntelyn seuraukset ja vaikutukset asiakkaille ja kunnille voivat olla yllättäviä etenkin, kun tämä laki saisi automaattisen etusijan muuhun lainsäädäntöön nähden.”

Kauhajoen kaupunki:

”Lain tarkoituksena on rajoittaa kuntien ja kuntayhtymien sote-palveluiden kokonaiskuluja ja isoja kiinteistöinvestointeja vuoden 2018 loppuun asti.

Lakiasiantuntijat ovat linjanneet kannanotoissaan, että eduskunta ei voi tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä säätää lakia, joka puuttuu perustuslain suojaamiin kunnallisen itsehallinnon ominaispiirteisiin.

Kauhajoen kaupunginhallitus pitää erityislainsäädännön asettamista kuntien itsehallintoa rajoittavana toimenpiteenä, jonka tarkoituksenmukaisuutta tulisi harkita.

Mikäli rajoituslaki voidaan kuitenkin säätää ja saattaa voimaan, tulee laki lykkäämään kuntien ja kuntayhtymien mahdollisuuksia järjestää sote-palveluja ulkoistamalla ja mahdollisesti nykyistä edullisemmalla tavalla usealla vuodella eteenpäin.”

Kajaanin kaupunki:

”Lailla ei tule rajoittaa kuntien ja kuntayhtymien itsehallinnollista oikeutta tehdä oikeustoimia palvelujen tuottamisesta, rakennusten käyttöoikeuksista tai investoinneista.”

Mänttä-Vilppulan kaupunki:

”Soveltamisalasta puuttuu huomio siitä, että lakeja ei Suomen oikeusjärjestelmässä voida soveltaa takautuvasti. Sen sijaan hallituksen esityksessä (HE) on useissa kohdin puhuttu ’tehtyjen sopimusten tarkoituksenmukaisuudesta’ jne. Olisi selvyyden vuoksi syytä lisätä huomio siitä, että kyseessä ovat vain sellaiset sopimukset ja sopimuksetekomenettelyt, jotka on solmittu tai aloitettu lain voimaantulon jälkeen. Esimerkiksi ennen lain voimaantuloa aloitettu julkisista hankinnoista annetun lain mukainen hankintamenettely ja siinä tehtävä sopimus eivät voi kuulua tämän lain soveltamisalaan, koska hankintalaki edellyttää, että sopimusehdot ilmoitetaan jo tarjouspyynnössä. Laki ei siten voi koskea sellaisia sopimuksia, jotka perustuvat ennen lain voimaantuloa julkaistuun tarjouspyyntöön. --- HE:sta ei kuitenkaan ilmene, että ehdotetun sääntelyn törmäyskohtia muun lainsäädännön kanssa olisi selvitetty mitenkään. [2 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa olevaa] Mainintaa ’useissa eri laeissa’ ei ole mitenkään avattu; on mainittu ainoastaan kuntalaki ja valtionavustuslaki – muut kuitattu maininnalla ’tai muussa laissa’. Tämä nostaa huolen siitä, että asian valmistelu on mahdollisesti ollut puutteellista, jolloin sääntelyn seuraukset ja vaikutukset potilaille, asiakkaille ja kunnille voivat olla vaikeasti ennakoitavia etenkin, kun tämä laki saisi automaattisesti etusijan muuhun lainsäädäntöön nähden. --- HE:ssa -- tiedostetaan, että sääntely rajaa kuntien mahdollisuuksia, mutta lisäksi on esitetty perustelematon väite, että sääntely ei lisäisi kuntien kustannuksia. Epäselväksi jää, mitä kustannuksia tässä tarkoitetaan ja miten tämä on selvitetty. Vaikuttaa selvältä, että kuntien kustannuksia päinvastoin lisää sellainen sääntely, joka rajoittaa sen toimintamahdollisuuksia; etenkin tilanteessa, jossa sääntelyn vaikutukset ja rajapinnat muuhun lainsäädäntöön ovat selvittämättä.”

Oulun kaupunki:

”Oulun kaupungin mielestä lakiluonnoksessa tai sen perusteluissa ei ole määritelty, mitä yksityisellä palvelujen tuottajalla tarkoitetaan (koskeeko tytäryhteisöä, säätiötä, kuntien osakeyhtiötä jne). Käsitteiden määrittelyssä on tulkinnanvaraisuutta ja niitä tulisi laissa täsmentää.”

Vantaan kaupunki:

”Rajoitukset kohdistetaan kuntien ja kuntayhtymien tekemiin sopimuksiin. Tällöin jää epäselväksi se, miten arvioidaan kunnan tai kuntayhtymän omistaman kiinteistöosakeyhtiön tekemää laissa tarkoitettua oikeustoimea. Perusoikeuteen puuttuvaa lainsäädäntöä ei voitane tulkita laajentavasti kuntien tai kuntayhtymien välillisesti tekemiin päätöksiin siltä osin kuin oikeustoimesta juridisesti päättää yhtiön hallitus ja sopijapuolena oikeustoimessa on yhtiö.

Edelleen rajoitukset liittyvät kuntien ja kuntayhtymien tekemiin investointeihin, jotka kohdistuvat sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin. Paitsi, että neuvottelutuloksessa rajataan kuntien rakennukset siirtyvän omaisuuden ulkopuolelle, mikä näyttäisi tekevän tarpeettomaksi tähän omaisuuserään kohdistuvat rajoitukset, on investoinnin tekeminen käsitteenä epätarkka. Miten arvioitaisiin kunnan omistaman keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön tekemää investointipäätöstä, joka käytännössä johtaisi kunnan maksamien vastikkeiden kasvuun tai muuhun välilliseen rahoitustarpeeseen. Tai mikä merkitys olisi olemassa olevaan vuokrasopimukseen perustuvan pääomavuokran korotuksella (omistajayhtiön tekemän) investointipäätöksen seurauksena. Neuvottelutuloksesta johtuisi se, että irtaimeksi katsottavana omaisuutena kunnan solmimat vuokrasopimukset siirtyisivät järjestämisvastuun saajalle.

Edelleen lain soveltamisen kannalta merkittävä ajankohta olisi esitysluonnoksen mukaan sopimuksen tekeminen tai urakasopimuksen allekirjoittaminen ehdotetun lain voimaantulon jälkeen. Vantaan kaupunki pitää tätä kestäättömänä etenkin rakennuksiin kohdistuvien investointien toteutukseen liittyvän pitkän (ehkä jo vuosia ennen nyt esitettävää lakia käynnistyneen) valmisteluprosessin kautta. Lain soveltamisen ulkopuolelle jäämisen kannalta merkittävänä tulisi pitää hankesuunnittelun ja/ tai hankintamenettelyjen käynnistämistä ennen ehdotetun lain voimaantuloa. ---

Rajoituksen kohteena olisivat sosiaalihuollon tai terveydenhuollon lakisäätteisessä järjestämisvastuussa olevat kunnat ja kuntayhtymät. Kuntien järjestämisvastuulla olevia toimintoja varten perustettu vapaaehtoinen kuntayhtymä jäisi sanamuodon mukaisesti myös lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Pykälän kolmannessa momentissa säädettäisiin ehdotetun lain suhteesta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä säädettyihin erityislakeihin. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan lain rajoituksia tulisi soveltaa riippumatta siitä, mitä muussa lainsäädännössä säädetään. Erityislaki ja sen säännös syrjäyttävät yleislain ja sen säännöksen. Mikäli nyt säädettäväksi ehdotettua laki pidetään yleislakina, erityislait ovat siihen nähden ensisijaisia. Mainittujen erityislakien syrjäytyvät pykälät tulisi Vantaan käsityksen mukaan yksilöidä selvemmin.”

Suomen Kuntaliitto:

”Kuntaliiton mukaan ehdotetun lain soveltamisalaan tulisi sen yksityiskohtaisissa perusteluissa täsmentää, jottei jäisi tulkinnanvaraakaan siihen, sovelletaanko lakia toisen julkisoikeudellisen yhteisön, kuntien tytäryhtiöiden ja kuntakonserniin kuuluvan säätiön kanssa tehtyihin palveluiden tuottamista koskeviin sopimuksiin tai rakennusten käyttöoikeussopimuksiin ja mitä rakennusten käyttöoikeussopimuksilla tässä yhteydessä ylipäänsä tarkoitetaan.”

Teknolohiateollisuus ry sekä Suunnittelu- ja konsultointiyrietykset SKOL ry:

”Teknolohiateollisuus ry sekä Suunnittelu- ja konsultointiyrietykset SKOL ry katsovat, että sosiaali- ja terveydenhuollon investointeja ja ulkoistuksia rajoittavan lain ei tulisi koskea sosiaali- ja terveydenhuollon investointihankkeiden valmisteluun kuten suunnittelupalveluihin ja selvityksiin kohdistuvia hankintoja. Perusteluna tälle esitämme, että hankkeiden valmistelu on ainut tapa tuottaa tietoa eri vaihtoehtojen vertailuun valtakunnallisesti ja löytää kokonaistaloudellisesti edullisimmat ratkaisut palveluverkon tarkoituksenmukaisuuden sekä kiinteistöjen käytön, ylläpidon ja elinkaartilouden näkökulmista.”

3.4 3 § SOPIMUKSET JA KÄYTTÖOIKEUSSOPIMUKSET

Helsingin kaupunki:

”Irtisanomisehdon sisällyttäminen sopimukseen tulee vähentämään palveluntarjoajien halukkuutta tehdä kuntien ja kuntayhtymien kanssa sopimuksia ja samalla nostamaan palveluiden hintoja, kun palveluntarjoajat hinnoittelevat irtisanomisriskin sopimuksiinsa. Mahdollisten perusteltujenkin sopimusten tekeminen tulee siksi vaikeammaksi ja kalliimmaksi, mitä ei ole otettu huomioon vaikutusarvioinnissa. Kirjaus siitä, että esitys ei lisää kuntien kustannuksia, ei tältä osin itse asiassa pitäne paikkaansa.”

Juupajoen kunta:

”Lakiluonnoksen mukaan Terveyden ja hyvinvoinninlaitokselle ollaan antamassa merkittävää roolia lausunnon antajana yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtyjen sopimuksia irtisanottaessa. Lakiluonnoksessa nyt esitetyt sanamuodot antavat ymmärtää, että THL:n rooli on toimia lausunnonantaja-automaattina, jonka lausunnon sisältö puoltaa sopimusten irtisanomista tilanteessa kuin tilanteessa, mikäli järjestäjätaho näin haluaa. Tämä ei voi olla toimintatapa oikeusvaltiossa, jossa toiminta perustuu sopimusvapauteen. Lausunnon antamisen kriteerejä on huomattavasti selvennettävä rajoittamattoman harkintavallan ja mielivaltaisen menettelyn ehkäisemiseksi.

Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan myös sopimusten muuttamista rajoitettaisiin. Nämä sopimukset ovat pääsääntöisesti hankintalain soveltamisalaan kuuluvia sopimuksia. Julkisissa hankinnoissa on kiellettyä tehdä olennaisia sopimusmuutoksia, joista on oma sääntelynsä ja oikeuskäytäntönsä. Toisaalta julkisissa hankinnoissa on nykyisen sääntelyn mukaan mahdollista tehdä esimerkiksi sellaisia sopimusmuutoksia, joista on selkeästi ja tarkkarajaisesti ilmoitettu ennalta ns. optiot. Optioiden käyttöönotolla tehtävät muutokset voivat koskea sopimuksen voimassaoloa tai sopimuksen laajuutta. On tarpeetonta sekoittaa olennaisen sopimusmuutoksen jo olemassa olevaa termistöä tällä ehdotetulla lailla. Vähintään tulisi perusteellisesti selvittää ehdotetun lain ja hankintalain soveltamisen etusijajärjestys sekä kartoittaa tilanteet, joissa ristiriitoja voi tulla ja arvioida ristiriitojen seuraukset. ---

Lakiluonnoksessa esitetyn irtisanomisehdon käyttöön pakottamalla puututaan kuntien omaisuuden suojaan perustuslain 15 §:n vastaisesti. On syytä selvittää, miten ristiriita omaisuuden suojaan ja nyt esitetyn sopimusvapauden rajoituksen välillä voidaan ratkaista. Tämä on esityksessä ohitettu kevyesti toteamalla, koska laki on väliaikainen, ongelmaa ei ole. Kuitenkin lain voimassaolon ylimitoitettu lähes kolmen vuoden kesto aiheuttaa tosiasiasa kuntien sopimustoiminnalle merkittävän esteen, joka rajoittaa perustuslain 15 §:n mukaista omaisuuden suojaa. Ehdon määräaikaisuus ei poista rajoituksen merkittävyyttä.”

Hämeenlinnan kaupunki:

”Ulkoistusten osalta lakiluonnos ohjaa selvästi väljemmin verrattuna investointeihin. Valtion rajoitusmahdollisuus koskisi sopimuksia, joiden ennakoitu vuotuinen arvo ylittää peräti viisikymmentä prosenttia kyseisen kunnan tai kuntayhtymän järjestämisvastuulla oleva sosiaali- ja terveydenhuollon osalta viimeisimmän tilinpäätöksen mukaisista käyttötalousmenoista ja sopimus on voimassa vähintään viisi vuotta. Kyseessä on siis järjestämisvastuullisen kunnan näkökulmasta suuret ulkoistuskokonaisuudet. Näihin sopimukseen tulisi liittää sopimusehto, jonka mukaan järjestämisvastuussa olevalla taholla on oikeus irtisanoa sopimus vuoden 2019 aikana päättymään kahdentoista kuukauden aikana irtisanomisesta. ---

[M]onituottajamallia on rakennettu systemaattisesti joillekin palvelusektoreille. Monituottajamallin rakentamisessa on vältetty monopoli- ja oligopolimarkkinoiden syntyä. Esimerkiksi käynnissä olevaan ikäihmisten palveluasumisen kilpailutukseen on päätetty asettaa ehdoksi 30 % markkinaosuus yhdelle yksittäiselle toimijalle. Ehdon pitäisi siis olla matalampi, 30 %, jotta tulevilla sote-palveluja järjestävällä maakunnalla olisi aito mahdollisuus uudelleen harkita palvelujen tuotantotapoja vuoden 2019 jälkeen.”

Kajaanin kaupunki:

”Tavoite voidaan saavuttaa noudattamalla sopimuskäytäntöjen yleisiä periaatteita ja sisällyttämällä mahdollisesti tehtäviin pitkäaikaisiin määräaikaisiin ulkoistus- ja hankintasopimukseen tulevien maakuntien mahdollisuus myöhemmin irtisanoa maakunnan palveluiden järjestämisen kokonaisuuteen sopimattomat sopimukset.

Vaihtoehtona on, että maakuntaudistusta koskeva lainsäädäntö ei automaattisesti turvaisi tietyn ajankohdan jälkeen tehtyjen pitkäkestoisten sopimusten ja investointien siirtymistä maakunnan vastuulle. Tällainen malli merkitsisi, että kunta, joka ei olisi tehnyt sopimukseen asianmukaista irtisanomisehtoa, kantaisi itse sopimusriskin.”

Kauhajoen kaupunki:

”Sopimukseen sisällytettävä irtisanomisehto vaikuttaa palvelujen tuottajien haluun tehdä pitkäaikaisia sitoumuksia ja todennäköistä myös on, että sopimusten hinta tulee nousemaan sopimuskauden epävarmuudesta johtuen.

Kauhajoen kaupungin osalta lain sopimusrajoitus joko vaikeuttaa tai estää kokonaan palvelujen pitkäaikaisen kokonaisulkoistussopimuksen tekemisen.

Lain velvoite sopimuksen irtisanomiselle on, että palvelujen järjestämisvastuussa olevan on tarjottava sopimuksen osapuolena olevalle yksityiselle palvelujen tuottajalle mahdollisuutta sopimusta koskeviin neuvotteluihin sekä saatava Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta lausunto.

Järjestämisvastuussa olevan eli itsehallintoalueen yksipuolinen sopimusten irtisanomisoi-keus arveluttaa pienten palveluyksiköiden kunnissa. Kauhajoen kaupunki pitää tärkeänä, että lain valmistelussa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, millä perusteilla tehdyt sopimukset ovat irtisanottavissa.

Ennen lain vahvistamista tulisi määritellä kriteerit, joilla sopimusten tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan. Kriteeristön tulee olla yhdenmukainen kaikilla itsehallintoalueilla, jolloin kaikkia sopimuksia voidaan arvioida tasapuolisesti.

Palvelusopimusten irtisanomisesta päätettäessä tulee neuvotella ja myös niiden kuntien kanssa, joiden väestöä sopimusten irtisanomisneuvottelut koskevat. Kuntien viralliset kannanotot tulee ottaa huomioon päätöstä tehtäessä.

Valmistelussa tulee ottaa etukäteen kantaa myös siihen, kuinka sopimuksia irtisanottaessa kohdellaan siirtyvää henkilöstöä sekä kiinteistöjen käyttöä ja omistamista sekä muita (sopimusvoimassa olevia) velvoitteita.”

Kokkolan kaupunki:

”Nykyisiä sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteita ylläpitäviä, erityisesti vuoden 2018 jälkeiselle ajalle ulottuvia palvelusopimuksia, jotka eivät edistä hallitusohjelman mukaista maakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän syntymistä, ei pidetä tarkoituksenmukaisina. Lisäksi em. sopimukset voivat vaikeuttaa uuden maakunnallisen itsehallinnon ja sosiaali- ja terveyspalveluiden järkevää toteuttamista pääasiallisesti valtion rahoittaman järjestelmän raamien puitteissa. Näin ollen lakiluonnoksen 3 §:n muotoilua velvoitteesta lisätään vuoden 2019 puolelle ulottuviin sopimuksiin sopimusehto sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteille järjestämisvastuussa olevalle toimijalle oikeus irtisanoa sopimus pidetään kannatettavana. Irtisanomisehdon rajaaminen vuotuiselta arvoltaan yli 50 % järjestämisvastuullisen toimijan sote-palveluiden vuosittaisista käyttötalousmenoista suuruuksiin sopimuksiin sen sijaan ei vaikuta tarkoituksenmukaiselta, vaan raja voisi olla alempikin. Lisäksi lakiluonnoksen 3 §:ssä kuvattu irtisanomismenettely THL lausuntoineen vaikuttaa monimutkaiselta käytännön toteutuksen kannalta katsottuna.”

Lieksan kaupunki:

”Lakiesityksessä esitetään rajoitettavaksi sosiaali- ja terveyspalveluihin käytettävien kiinteistöjen leasing tai elinkaarimallien käyttöä siten, että sopimuksiin liitettäisiin ehto, jolla sopimus voidaan purkaa kesken sopimuskauden palveluiden järjestäjän vaihtuessa. Ehdotettu sopimusmuutos lisää mitä ilmeisimmin merkittävästi kuntien kustannuksia, koska kiinteistöjen rakennuttajat ja kiinteistöpalvelujen tuottajat ottavat hinnoittelussaan huomioon sopimuksen purkamiseen liittyvän taloudellisen riskin. Elinkaarimallien ja leasing mallien toteutumisen kannalta pitkät ja selkeät sopimukset ovat erittäin tärkeitä. Esitetty sopimukseen lisättävä ehto sopimuksen purkamisesta kesken sopimuskauden lisää merkittävästi epävarmuutta rakennuttajille ja investoreille ja voi johtaa tarkoituksenmukaistenkin rakentamisten toteuttamattomuuteen.”

Mänttä-Vilppulan kaupunki:

”Sopimusten ennakoidun arvon laskenta on tulkinnanvarainen: Miltä vuodelta ennakoitu vuotuinen arvo lasketaan? Irtisanomisvuodelta vai sopimuksen tekovuodelta? Samoin viiden vuoden kesto; miten tulkitaan toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia? Entä sopimuksia, joiden kesto on esimerkiksi neljä vuotta ja kaksi optiovuotta? Ehdon soveltamisala on tältä osin epäselvä.

Pykälän 1 momentti sisältää järjestämisvastuussa olevalle velvoitteen tarjota ennen irtisanomista sopimusosapuolena olevalle yksityiselle palveluntuottajalle mahdollisuutta sopimusta koskeviin neuvotteluihin. Velvollisuus ’tarjota mahdollisuutta neuvotteluihin’ saattaa kuitenkin olla puhdas muodollisuus, koska ehto ei edellytä neuvottelujen toteutumista. Pahimmillaan ehto siis sallii jopa sen, että järjestäjätaho ehdottaisi neuvotteluja esimerkiksi täysin kohtuuttomana ajankohtana, ja jos tämä ei sovi palveluntuottajalle, ei neuvotteluja tarvitsekaan järjestää, koska mahdollisuutta on joka tapauksessa muodollisesti tarjottu. Lisäksi herää kysymys, mistä tällaisessa tilanteessa ylipäätään voidaan neuvotella palveluntuottajan kanssa eli mitä neuvottelujen on tarkoitus koskea. ---

THL:n lausunto sopimuksen irtisanomisen perusteltavuudesta ei voi mennä sopimusvapauden edelle. Mikäli jokin lausunto asetetaan ratkaisevaan rooliin, tulee sen olla tuomioistuimen lausunto. Jotta THL:n lausunto voisi olla ehdotetun kaltaisessa vaa'an kielen asemassa, tulisi sen olla vähintäänkin avoimen ja läpinäkyvän viranomaismenettelyn perusteella laadittu, kaikkien asianosaisten kuulemiseen perustuva ja lausunnon tulisi muodostaa valituskelpoinen hallintopäätös. ---

[M]yös THL:n sovellettavaksi ehdotettu kriteeristö on kuntien ja palveluntuottajien oikeusturvan kannalta mahdoton, koska 'yhdenvertainen saatavuus', 'tarkoituksenmukainen toteutus' ja 'kustannusvaikuttava toiminta' ovat niin laajoja ja tulkinnallisia ilmaisuja, että ne voivat tarkoittaa ihan mitä tahansa. On hyvin vaarallista ajatella, että THL:llä – tai ylipäätään kellään muulla kuin tuomioistuimella, jos sillekään – voisi olla kompetenssia tällaisten asioiden arviointiin ja lausuntojen antamiseen. Kun on kyse kunnista, ei tarkoituksenmukaisuusharkintaa tulisi ylipäätään tehdä tuomioistuimissakaan, vaan ainoastaan kunnallisen demokratian keinoin. Vähintäänkin lausunnon antamisen kriteeristöä on huomattavasti selvennettävä rajoittamattoman harkintavallan ja mielivaltaisen menettelyn ehkäisemiseksi.

Irtisanomisen edellytyksenä on lisäksi, ettei sopimus ole palvelujen järjestämistä vastaava olevan arvion ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunnon mukaan 'tarkoituksenmukainen asiakkaan ja potilaan valinnanvapauden toteuttamisen kannalta' eivätkä osapuolet ole löytäneet neuvottelussaan ratkaisua sopimuksen muuttamiseksi. ---

Valinnanvapausjärjestelmän luominen on nähdäksemme vasta alkutekijöissään, ja tulee kestämään useita vuosia, ennen kuin se saadaan voimaan. Mitään tietoa ei tällä hetkellä ole siitä, millaisessa muodossa järjestelmä tulisi voimaan. Tämä argumentti ei nähdäksemme tosiasiallisesti liity yhdenvertaisuuteen ja muihin lain tavoitteiksi ilmoitettuihin asioihin, vaan tukee lähinnä valtakunnallisen ohjauksen varmistamista. Aidosti toimiviin markkinoihin viittaaminen sopimusvapautta rajoittavan lain perusteluissa on erittäin ristiriitaista.---

Sopimukset, joita ehdotettu laki koskisi, ovat pääsääntöisesti hankintalain soveltamisalaan kuuluvia sopimuksia. Julkisissa hankinnoissa on kiellettyä tehdä olennaisia sopimusmuutoksia, joista on oma sääntelynsä ja oikeuskäytäntönsä. Toisaalta julkisissa hankinnoissa on nykyisen sääntelyn mukaan mahdollista tehdä esimerkiksi sellaisia sopimusmuutoksia, joista on selkeästi ja tarkkarajaisesti ilmoitettu ennalta (ns. optiot). Optioiden käyttöönotolla tehtävät muutokset voivat koskea, ja usein koskevat, nimenomaan sopimuksen voimassaoloa tai sopimuksen laajuutta. On tarpeetonta sekoittaa olennaisen sopimusmuutoksen jo olemassa olevaa termistöä tällä ehdotetulla lailla. Vähintään tulisi perusteellisesti selvittää ehdotetun lain ja hankintalain soveltamisen etusijajärjestys sekä kartoittaa tilanteet, joissa ristiriitoja voi tulla ja arvioida ristiriitojen seuraukset. ---

Mikäli kuitenkin joku haluaisi jatkossakin tehdä kokonaisulkoistuksia, sopimusteknisesti asia olisi joka tapauksessa järjestettävissä tekemällä kokonaisuuteen kuuluvista eri palveluista erilliset sopimukset, joiden kaikkien arvo erikseen laskettuna jäisi alle 50 % kunnan käyttötaloukselle. Tällöin sopimukset voitaisiin tehdä yli viiden vuoden mittaisiksi ilman ehdotettua irtisanomisehtoa – mikä kuitenkin yhtä lailla johtaisi tulevan järjestäjätahon kannalta siihen, että sen vastuualueella saattaisi olla pitkiä, kuntakohtaisia sopimuksia esim. terveystieteiden tai hoivapalvelujen kokonaisulkoistuksista. ---”

Oriveden kaupunki:

”Kokonaisulkoistusten piirissä on nyt noin 100 000 asukasta, mikä on alle kaksi prosenttia väestöstä. Kokonaisulkoistussopimusten vuosiliikevaihto on noin 370 miljoonaa euroa vuodessa. Suhteessa kaikkien maamme kuntien yhteenlaskettuihin sote-kustannuksiin tämä on alle kaksi prosenttia. Suurin osa kunnista, jotka ovat toteuttaneet sote-palvelujen kokonaisulkoistuksen, ovat asukasmäärältään alle 10 000 asukkaan kuntia. Edellä olevan perusteella kyseessä

ei ole mittakaavaltaan valtakunnallisesti merkittävä asia ja sote-uudistuksessa on monia huomattavasti isompia asioita vielä pahasti kesken.

Keskeiset syyt, jotka ovat kuntien sote-palvelujen ulkoistusten taustalla, ovat olleet sote-kustannusten säästötarve ja kustannusten kasvun rajoittaminen sekä peruspalvelujen saatavuuden turvaaminen. Useissa tapauksissa kunnan talousnäkymät ovat olleet nopeasti heikkenevät, joka on johtunut erityisesti sote-kustannusten jatkuvasta kasvusta, joka on ylittänyt tulopohjan kasvun. Ulkoistus on ollut käytännössä ainoa mahdollisuus turvata kunnan talous sekä kuntalaisille välttämättömät soten peruspalvelut ja että muihinkin kuntalaisten välttämättömiin palveluihin, kuten esim. opetus ja päivähoido, riittää resursseja. Kuntien on ollut pakko toimia sote-palvelujen järjestämisessä eikä kunnilla ole ollut mahdollista jäädä odottamaan mahdollisen valtakunnallisen sote-uudistuksen tuomia luvattuja säästöjä ja yhdenvertaisia palveluja, joiden toteutumisaikataulusta ei ole ollut mitään varmuutta. Lisäksi kuntien on noudatettava kuntalakia, joka edellyttää, että kunnan talous on tasapainossa.

Kokonaisulkoistuksilla on vaikuttavuustutkimusten perusteella todettu saadun merkittäviä, jopa miljoonaluokan säästöjä pienissäkin kunnissa ja toiminnan tuottavuuden paranemista lyhyessä ajassa. Nämä tulokset ovat samansuuntaisia, mitä hallitus on asettanut tavoitteeksi sote-uudistukselle. Lisäksi muita sote-uudistuksen tavoitteita, joita ovat mm. monituottajamalli, oman tuotannon vertailtavuuden ja kilpailun lisääminen, on kokonaisulkoistuksilla toteutettu. Ulkoistuskielto häittäisi kuntien mahdollisuuksia järjestää vastuullaan olevia palveluita tarkoituksenmukaisella ja taloudellisesti järkevimmällä tavalla.”

Oulun kaupunki:

”Näkemyksenään Oulun kaupunki toteaa, että se mitä rajoitetaan ja tarkoitetaan käyttöoikeussopimuksella, tulisi selkiyttää. Halutaanko rajoittaa kunnan tai kuntayhtymän oikeutta luovuttaa toimitiloja palveluntuottajalle ja koskeeko käyttöoikeussopimus tällöin muita kuin kunnan/kuntayhtymän omistamia vai myös niiden sopimuksilla hallittomia rakennuksia? Vai halutaanko rajoittaa kunnan/kuntayhtymän mahdollisuutta hankkia toimitiloja käyttöoikeussopimuksella ja koskeeko silloin myös vuokrasopimuksia, sale & lease back-, leasing – sopimuksia? Vai tarkoitetaanko käyttöoikeussopimuksella tässä tapauksessa palvelukonsessiota? Palvelukonsessio (käyttö-oikeussopimus) eroaa tavanomaisista palvelusopimuksista siinä, että tilaa- ja ei maksa palvelua ainakaan kokonaan palvelun tuottajalle. Tämän sijaan sopimus-kumppani saa oikeuden hyödyntää kohdetta (esim. rakennus) tai palvelua ja voi samalla periä palveluistaan maksun kokonaan tai osittain palvelun käyttäjiltä. Oulun kaupunkia mietityttää myös onko vuotuisen arvon määrittely järkevä käyttöoikeussopimusten osalta.”

Sulkavan kunta:

”Kokonaisulkoistusten piirissä on nyt alle 2 % väestöstä. Kokonaisulkoistussopimusten vuosiliikevaihto on alle 2 % Suomen kuntien yhteenlasketuista sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista. Valtaosa kokonaisulkoistuksen tehneistä kunnista on Sulkavan kunnan tavoin pieniä, alle 10 000 asukkaan kuntia. Edellä olevan perusteella kyseessä ei ole valtakunnallisesti tarkasteltuna mittakaavaltaan merkittävä asia. Lisäksi on huomioitava, että valtakunnallisessa sosiaali- ja terveystalouden uudistuksessa on monia merkitykseltään isompia asioita kesken ja kokonaisulkoistuksilla on tavoiteltu juuri niitä asioita, mitä valtakunnallisella sote-uudistuksellakin haetaan. Kokonaisulkoistukset tukevat maakuntasoten ratkaisuja mm. monituottajamallin mukaisesti.

Keskeiset kuntien sosiaali- ja terveystalouden ulkoistusten taustalla olevat syyt ovat olleet sosiaali- ja terveydenhuollon kustannussäästöt ja kustannusten kasvun rajoittaminen sekä palvelujen saatavuuden turvaaminen. Useissa tapauksissa kunnan talousnäkymät ovat olleet

nopeasti heikkenevät, joka on johtunut erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten jatkuvasta kasvusta, joka on ylittänyt tulopohjan kasvun. Ulkoistus on ollut käytännössä ainoa mahdollisuus turvata kunnan talous ja kuntalaisille välttämättömät sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut. ---

Kokonaisulkoistuksilla on vaikuttavuustutkimusten perusteella todettu saadun erittäin merkittäviä säästöjä ja toiminnan tuottavuuden parantumista jo lyhyessä ajassa. Sulkavan kunnan kokonaisulkoistuksessa arvioitu säästö on jopa 1,6 miljoonaa euroa vuosittain. Tulokset ovat täysin samansuuntaisia kuin valtakunnallisesti sote-uudistukselle on asetettu. Lisäksi kokonaisulkoistuksilla on toteutettu muitakin sote-uudistuksen tavoitteita (mm. monituottajamalli, oman tuotannon vertailtavuuden ja kilpailun lisääminen). Kokonaisulkoistukset ovat kokonaisuuden kannalta järkeviä myös siksi, että eri toimijoiden väliseen osaoptimointiin ei jää mahdollisuutta.

Ulkoistuskielto häittäisi kuntien mahdollisuuksia järjestää vastuullaan olevia palveluita taroituksenmukaisella ja taloudellisesti järkevimmällä tavalla. Paikalliset olosuhteet ja asiakas-tarpeet tulee olla keskiössä, ja niiden arvioinnissa paras osaaminen löytyy kunnista.

Mikäli laki investointien ja kokonaisulkoistusten rajoittamisesta säädetään, sitä ei voi säätää siten, että lakia sovellettaisiin millään tavoin taannehtivasti kuntien sopimuksiin, koska tämä olisi vastoin Suomen oikeusjärjestelmää. Lain voimassaoloaika on lisäksi ylimitoitettun pitkä suhteessa lain sisältämään kuntien toimintamahdollisuuksien merkittävään rajoittamiseen. Jos sote-uudistuksen toteuttaminen viivästyy, on kohtuutonta sitoa kuntien käsiä vuosiksi. Kuntien toiminnassa jopa vuoden viivästyminen saattaa tarkoittaa kunnille merkittäviä lisäkuluja, jotka rajoituslain vuoksi jäisivät kunnan itsensä kannettaviksi.”

Tampereen kaupunki:

”Lakiehdotuksen suhdetta hankintalainsäädäntöön ei ole arvioitu asianmukaisesti. Hankintalainsäädännön ja vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti hankintasopimuksiin ei voida tehdä olennaisia muutoksia, ellei niihin ole varauduttu tarjouskilpailun ehdoissa. Tätä myötä voi olla hyvin ongelmallista sisällyttää lakiehdotuksen 3 §:n mukainen irtisanomisehto sopimukseen vireillä olevissa hankinnoissa tai muutettaessa aiemmin kilpailutettuja sopimuksia. Lain säädökset tulisikin ottaa huomiotavaksi vasta niissä hankinnoissa, joissa hankintailmoitus on julkaistu lain voimaan tulon jälkeen. Hankintalainsäädännön näkökulmasta 3 §:ään sisältyvä velvollisuus neuvotella sopimuksen muuttamisesta on myös ongelmallinen.”

Vaasan kaupunki:

”Vaasan kaupunki kannattaa lakiluonnokseen sisältyvää laajoihin ja pitkäaikaisiin yksityisen palvelun tuottajan kanssa tehtäviin sopimuksiin sekä pitkäaikaisiin käyttöoikeussopimuksiin liittyvää irtisanomisoikeutta koskevaa sopimusehtoa. Mikäli tuleva maakuntauudistusta koskeva lainsäädäntö ei automaattisesti turvaa tietyn ajankohdan jälkeisten sopimusten siirtymistä maakunnalle, jäisi ilman asianmukaista irtisanomisehtoa tehtyjen sopimusten riskit sopimuksen tehneen kunnan vastuulle. Maakunnilla tulee olla jatkossa mahdollisuus tarkastella koko palvelukokonaisuutta ja arvioida palvelujen järjestämisen kannalta sopimattomat sopimukset.”

Vantaan kaupunki:

”Vaativasta sopimuksen voimassaolosta vuoden 2018 jälkeen voi Vantaan käsityksen mukaan pitää turhana tai merkitykseltään epäselvänä, mikäli sopimuskauden on joka tapauksessa oltava vähintään viisi vuotta. Sopimuskauden ennakoitun vuotuisen arvon laskemisesta ei yksityiskohtaisissa perusteluissakaan mainita mitään. Lukijan valistuneeksi arvaukseksi jää, että

laskentamenetelmät ja käsitteet tältä osin vastaavat julkisista hankinnoista annetun lain sisältöä. Asia tulisi kuitenkin käydä ilmi joko lakitekstistä tai vähintäänkin perusteluista.

Pykälän mukaan palvelujen järjestämistä vastaavassa olevan olisi ennen irtisanomisoikeuden käyttämistä *tarjottava sopimuksen osapuolena olevalle yksityiselle palvelun tuottajalle mahdollisuutta sopimusta koskeviin neuvotteluihin*. Irtisanomisen edellytyksenä olisi lisäksi, etteivät *osapuolet ole löytäneet neuvotteluissaan ratkaisua sopimuksen muuttamiseksi*. Vantaan kaupunki huomauttaa, että puheena olevien hankintasopimusten muuttamista on vakiintuneen julkisia hankintoja koskevan oikeuskäytännön nojalla rajoitettu huomattavasti. Hankintalain uudistuksen yhteydessä on ehdotettu säädettäväksi hankintasopimuksen muuttamisesta sopimuskauden aikana. Hankintalain kokonaisuudistuksen valmisteluryhmän mietinnön mukaan hankintasopimukseen voitaisiin tehdä muutos, jos kyse on muusta kuin olennaisesta muutoksesta. Muutos olisi sallittu, *jos se perustuu hankintamenettelyn aikana tiedossa olleisiin sopimusehtoihin niiden arvosta riippumatta ja nämä ehdot ovat selkeät, täsmälliset ja yksiselitteiset ja ne eivät muuta hankintasopimuksen tai puitejärjestelyn yleistä luonnetta. Momentin tarkoituksena tiedoissa olleilla sopimusehdoilla tarkoitettaisiin esimerkiksi hankintasopimuksen optiolausekkeita*. Edellä sanotusta huomataan, etteivät ehdotetussa laissa viitatu neuvottelut voi todellisuudessa johtaa vähäistä laajempiin sopimusmuutoksiin.

Vantaan kaupunki kiinnittää edelleen huomion siihen, että ehdotettu irtisanomisehto vaikuttaa useissa tapauksissa suoraan hankittavan palvelun hintaa korottavasti. Esimerkiksi voidaan ottaa vanhusten hoitokotipalvelun hankinta, jossa tarjouskilpailun voittanut yksityinen palvelun tuottaja joutuu tekemään merkittävät investoinnit henkilöstön ohella koneisiin ja laitteisiin. Jos sopimuskausi on tältä osin lyhyt (irtisanomisehto), palvelun toteuttamisen edellyttämiin palvelun tuottajan investointeihin kohdistuu hyvin lyhyt poistoaika ja siten merkittävät lisäkustannukset maksajalle korkeampina hintoina.”

Virtain kaupunki:

”Mikäli tuleviin sopimuksiin sisällytetään mahdollisuus irtisanoa se päättymään ennen varsinaisen sopimuskauden päättymistä, aiheuttaa se merkittävää painetta hinnan nousulle sekä toiminnan kehittämiseksi. Sote-palveluissa järjestelyt ovat pääosin pitkäaikaisia, sillä lyhyissä sopimuksissa palveluntuottajalla ei usein ole tarpeellisia kannusteita toteuttaa toimenpiteitä, joissa hyödyt näkyvät vasta pidemmällä aikavälillä. ---

On oletettavaa, että laissa tarkoitettujen rajoitusten pidempien palvelusopimusten osalta jäävät täysin teoreettisiksi, sillä pilkkomalla hankinta voidaan päästä vastaavaan lopputulokseen ilman, että hankintoihin voisi tulla sovellettavaksi lakiesityksen mukaiset rajoitukset.”

Kainuun sote:

”Lakiluonnoksen 3 §:ssä mainittu irtisanomisehto sopimuksissa, joiden ennakoitu vuotuinen arvo sopimuskauden aikana ylittäisi viisikymmentä prosenttia ... vuosittaisista käyttötalouksenoista on perusteltu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kokonaisulkoistuksia rajoittavana toimenpiteenä.”

Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymä:

”Sopimuskuoppaanin on varauduttava sopimuksen päättymiseen jo vuoden 2020 alussa riippumatta sopimussuhteen aiotusta kestosta tai sopimuksen edellyttämästä taloudellisesta panostuksesta. Ehto on hinnoitteluun vaikuttava. Jo aloitettujen hankintamenettelyjen osalta tämä voi merkitä sitä, etteivät annetut tarjoukset sido tarjoajaa ja hankinta on keskeytettävä.

Sopimusehto on sisällytettävä sopimukseen, joiden ennakoitu vuotuinen arvo ylittää 50 prosenttia kunnan tai kuntayhtymän järjestämisvastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon käyttömenoista ja joka sopimus jatkuu yli viisi vuotta. Määräys ei estä sosiaali- ja terveydenhuollon ulkoistuksia, mutta voi johtaa niiden tekemiseen epätarkoituksenmukaisin ja kalliisti hallittavin osasopimuksin.”

Sairaanhoitopiirien johtajat ry:

”Lakiluonnoksen mukaan laajoihin ulkoistamissopimuksiin ja pitkäaikaisiin rakennusten käyttöoikeussopimuksiin vaaditaan irtisanomisen mahdollistava ehto. Ehto koskisi sopimuksia, joiden ’ennakoitu vuotuinen arvo sopimuskauden aikana’ ylittää 50 % kunnan tai kuntayhtymän vuotuisista käyttömenoista. Epäselväksi jää, tarkoitetaanko todella kuten perustelutekstiin on kirjoitettu, että kunnalla tai kuntayhtymällä voi olla esim. pesula- ja laboratoripalvelusopimus, joka ylittää tähän rajan. --- [O]nko kunnan tai kuntayhtymän sote-menoista sopimuskauden aikana /vuosi yli 50 % muodostavia tilavuokrasopimuksiakaan, joita suunniteltu laki voisi koskea. Olisi myös tarpeen, että laissa tai sen perusteluissa määritellään, mitä rakennusten käyttöoikeussopimuksella tarkoitetaan, koska termi ei ole vakiintunut.”

Sosiaalialan työnantajat ry:

”Emme pidä tarkoituksenmukaisena puuttua parhaillaan mahdollisesti meneillään oleviin tai lakiehdotuksen määräaikaan tuleviin palveluiden hankintaa koskeviin pitkäaikaisiin suunnitelluprosesseihin tai niiden perusteella syntyviin erittäin harvalukuisiin sopimuksiin.

Tällä hetkellä meneillään olevien ns. kokonaisulkoistusten yhteenlaskettu vuosiliikevaihto on arviomme mukaan noin 370 miljoonaa euroa. Vuoden 2017 alusta lähtien toteutetaan jo tehtyjen sopimusten perusteella muutamia uusia kokonaisulkoistuksia. Kyse on toimista, jotka koskettavat rajallista määrää (jotain kymmeniä) kuntia ja alle 2 % kansalaisia. Näissä tilanteissa on kyse yksityisen ja julkisen sektorin tämän hetken toimintaympäristön vaatimuksista vastaavasta yhteistyöstä, jonka kautta saamme kaikkien käyttöön arvokasta kokemukseen perustuvaa tietoa. ---

Sopimuksissa noudatetaan normaaleja sopimusoikeudellisia periaatteita. Sopimus voidaan esimerkiksi purkaa, mikäli palveluntuottaja ei täytä sopimusvaatimuksia. Kunnilla on voimassa joka tapauksessa tuhansia hankintasopimuksia, joiden sopimuskausi ylittää 1.1.2019 jälkeiselle ajalle. Nämä joudutaan joka tapauksessa läpikäymään toisen sopimuskomppanin siirtäessä toimintansa uudelle taholle. Hankintasopimusten kustannukset ovat kaikissa kokonaisulkoistuksissa pienemmät kuin mitä olisivat kunnan oman toiminnan kustannukset. Tästä näkökulmasta katsottuna maakunnille ei tule aiheutumaan palvelusopimuksista mitään ylimääräistä kustannustaakaan tms. Tuotettavat palvelut ovat välttämättömiä, julkisella järjestämisvastuulla olevia ja kuntalaisten näkökulmasta lakisääteisten oikeuksien piirissä olevia hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisia palveluita. Kokemus mm. kuntaliitoksista osoittaa, että julkisten hankintojen kohdalla uuden tilanteen mukaiset muutokset sopimukseen pystytään hyvin neuvottelemaan palveluntuottajan ja uuden tilaajan kesken.

Lakiesitys kohtelee pieniä ja suuria kuntia epätasa-arvoisella tavalla. Riippuen suunnitellun sopimuksen kestosta voi 50 % raja-arvo ylittyä pienessä kunnassa melko helpostikin kun sen sijaan esimerkiksi suuren kaupungin yhden kaupunginosan palveluiden ulkoistaminen voi jäädä raja-arvon alapuolelle. ---

Mikäli nyt esitetyn lakiesityksen toimeenpanoon kuitenkin ryhdyttäisiin ja sitä kautta jouduttaisiin tilanteeseen, että jokin (vielä perusteilla oleva) maakunta irtisanoisi sopimuksen, tulee yksipuolisesti sopimuksen irtisanovan maakunnan vastata kaikista palveluntuottajalle mahdollisesti aiheutuvista haitoista. Tämä asia tulee kirjata mahdolliseen lakiin. --- ”

SOSTE ry:

”Tulevalla järjestäjällä pitää olla oikeus halutessaan irtisanoa kuntien ja kuntayhtymien ennen 1.1.2019 solmimia laajoja ja pitkäaikaisia sopimuksia sekä rakennusten käyttöoikeussopimuksia tarkoituksenmukaisimman palvelurakenteen luomiseksi.”

Suomen kuntajohtajat ry:

”Esitysten vaikutusten arvioinnissa ei ole huomioitu heijastevaikutuksia. Mikäli sopimusoi-keudellisia ehtoja joudutaan asettamaan uusille sopimuksille, tulevat nämä lisäämään sopi-muskumppanien tai palveluntarjoajien epävarmuutta sopimuksesta ja sen kestosta sekä voi-massa olostä (mm. irtisanomisehto). Nämä epävarmuuden heijastuvat suoraan hintoihin. Eli kunnat tulevat maksamaan enemmän hankinnoistaan. Tältä osin s 12 maininta ’Ehdotetut säännökset eivät myöskään lisää kuntien kustannuksia’ on virheellinen tulkinta. Mahdollisen lain voimaantulon jälkeen sopimusoikeudelliset muutokset tulevat rasittamaan kuntien taloutta ja lisäämään kustannuksia. ---

Lakiehdotuksen suhdetta hankintalainsäädäntöön ei ole arvioitu lainkaan. Hankintalainsäädännön ja vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti hankintasopimukseen ei voida tehdä olen-naisia muutoksia, ellei niihin ole varauduttu tarjouskilpailun ehtoissa. Siten voi olla ongelmal-lista esim. sisällyttää lakiehdotuksen 3 §:n mukaisesti irtisanomisehto sopimukseen vireillä olevissa hankinnoissa tai muutettaessa aiemmin kilpailutettuja sopimuksia. Hankintalainsäädännön näkökulmasta 3 §:ään sisältyvä velvollisuus neuvotella sopimuksen muuttamisesta on myös ongelmallinen.”

Itä-Suomen aluehallintovirasto:

”Sopimuksissa yksityisten palveluntuottajien kanssa ja rakennusten käyttöoikeussopimuksissa irtisanomisehto, olisi lakiesityksen mukaan sisällytettävä sopimukseen, jotka ovat muiden lakiluonnoksessa mainittujen edellytysten lisäksi voimassa vähintään viisi vuotta. Tämä mah-dollistaisi sen, että kunta voisi tehdä vuoden 2017 lopussa esimerkiksi nelivuotisen sopimuk-sen, jolloin se voisi vaikeuttaa tulevan sote-alueen toimintaa tai lisätä kunnan kustannuksia. Em. johdosta aikamääre tulisi arvioida uudelleen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle esitetty uusi tehtävä voitaisiin hoitaa aluehallintovi-rastossa ns. keskitettynä tehtävänä. Näin ennakoitaisiin uuden aluehallintoviraston roolia val-takunnallisena toimijana. Aluehallintovirastoilla on tällä hetkellä hyvä alueellinen tuntemus ja osaaminen kuntien ja kuntayhtymien erilaisten palvelurakenteiden arvioijana.”

Suomen Kuntaliitto:

”Kuntaliiton mukaan kyseinen säännös on varsin monimutkainen, epäselvä ja tulkinnanvarai-nen. Mikäli edellä mainittuihin sopimukseen halutaan sisällyttää irtisanomisoikeus, niin tällöin irtisanomislausakkeen tulee olla irtisanomisoikeuden perusteen osalta selvä ja yksinkertainen, jottei osapuolten välille tule tarpeettomasti riitää irtisanomisperusteen olemassaolosta. Nyt esitetty säännös ei täytä edellä mainittua edellytystä.

Mikäli maakunnille halutaan antaa yksiselitteinen mahdollisuus irtisanoa kuntien ja kun-tayhtymien lain voimassaolo aikana tehdyt sopimusjärjestelyt, niin tuolloin sitä koskeva sään-nös tulee laatia sen tavoitteiden mukaisesti ilman tarpeettomia rajoituksia. Tuolloin selkeitä olisi laatia säännös siten, että maakunnalla on itsenäinen oikeus halutessaan irtisanoa sopimus

12 kuukauden mukaisella irtisanomisajalla eikä sopimuksen irtisanomisoikeudelle asetettaisi mitään erityisiä perusteita.

Lisäksi säännöksen tehokkuuden varmistamiseksi säännökseen tulisi sisällyttää määräys siitä, että jos lain voimassaoloaikana irtisanomisoikeudesta on sopimuksessa sovittu säännöksen vastaisesti, niin säännöksen vastainen irtisanomislauseke on sopimusosapuolen välillä mitätön. Tuolloin maakunnan irtisanomisoikeus määräytyy suoraan kyseisen lainsäädännön mukaisesti. Tällä tavalla säätämällä vältetään tarpeettomat tulkinnat siitä, onko maakunnalla ollut olemassa irtisanomisperuste ja siihen mahdolliset liittyvät vahingonkorvauskanteet kunta, kuntayhtymää tai maakuntaa kohtaan. Lain vastaisen sopimuksen sitomattomuudesta on säädetty 5 §:ssä, muttei esitetyllä tavalla. Kyseisessä säännöksessä vastuu tämän lain vastaisiin oikeustoimiin liittyvistä seuraamuksista, kuten esimerkiksi vahingonkorvausvastuu, on yksin jätetty kunnan tai kuntayhtymän kannettavaksi.

Lain tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta tulisi uudelleen arvioida, onko perustelua se, että kunnat tai kuntayhtymät voisivat ulkoistaa kokonaan joko perustason sosiaali- tai terveyspalvelut, jos niiden osuus kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon käyttömenosta ei ylittäisi 50 %:n rajaa koko kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon käyttötalousmenosta. Kyseinen arviointiperuste vaikuttaa varsin muodolliselta ja sen suuruuteen ainakin pienimmissä kunnissa voi vaikuttaa merkittävästi satunnaiset tekijät. Laissa olevien muiden rajoitusten voimassa ollessa kyseisen poikkeus rajoituksista ei vaikuta johdonmukaiselta eikä välttämättä tue palveluiden integraatiota.”

Suomen yrittäjät:

”Lakiluonnoksen mukaan velvoite irtisanomislausekkeen lisäämisestä koskisi vain yksityisen palvelun tuottajan kanssa tehtäviä sopimuksia. Termiä ’yksityinen palvelun tuottaja’ ei juuri avata esitysluonnoksessa. Mielestämme on kilpailuneutraaliteetin kannalta ongelmallista, mikäli julkisen sektorin omistamat palvelun tuottajat jäisivät rajauksen ulkopuolelle.

Julkisen sektorin harjoittama elinkeinotoiminta on tunnistettu kilpailua vääristäväksi, mistä syystä kuntalain 15. luku ja hallituksen 5.4.2016 julkistamat soite-linjaukset edellyttävätkin toiminnan yhtiöittämistä. Yhtiöittämisen jälkeen kuntayhtiöt ovat viime aikoina pyrkineet laajentamaan omistuspohjaansa. Laajentamisen tarkoituksena on pyrkiä mahdollistamaan myynti omistajille ilman hankintalain mukaista kilpailutusta. Tiedossamme ei ole olennaisia muita liiketoiminnallisia syitä järjestelyille.

Nyt esitettävät rajoitukset voivat kiihdyttää rajoituksen soveltamisalan ulkopuolelle jääviä toimia. On mahdollista, että valinnanvapauden edistäminen kunnissa jo ennen soite-uudistusta esimerkiksi palvelusetelillä korvautuu liittymisellä kuntayhtiöön. Tämä olisi mielestämme haitallista. Vaikka toiminta olisi yhtiötetty, kokemustemme mukaan tällöinkin esiintyy lainvastaisia suorahankintoja, ristiinsubventioita, ei-markkinaperusteista hinnoittelua ja muita neutraalit kilpailuolosuhteet vaarantavia käyttäytymismuotoja.

Jos ulkoistuksia ja investointeja rajoitetaan, rajoitusten tulee koskea myös julkisomisteisia palveluntarjoajia. Jos ne jäisivät ulkopuolelle, huolestamme on, että markkinat keskittyvät. Tämä toimisi vastoin tavoitetta valinnanvapaudesta ja sen tuomista tehokkuushyödyistä sekä monituottajuudesta. Monopolisoitumisen alettua kehitystä voi olla vaikeaa pysäyttää, mikä äärimillään johtaa hyvinvointitappioihin yhteiskunnalle.

Investointien ja kiinteistöomaisuuden siirtojen näkökulmasta valtion ohjaukselta kuntayhtiöihin saattaa olla niin selkeä, ettei luonnosta kirjoitettaessa ole tästä syystä selkeästi kirjoitettu myös kuntayhtiöiden kuuluvan rajoitusten soveltamisalaan. Kuitenkin edellä mainituista kilpailua ja tasapuolisuutta vääristävistä seikoista johtuen pidämme kuitenkin välttämättömänä, että:

Sote-ulkoistuksia ei tule rajoittaa. Mikäli näin kuitenkin tehdään, myös julkisen sektorin omistamat palvelujen tuottajat tulee sisällyttää rajoituksen piiriin.”

Terveyspalvelualan Liitto ja Lääkäripalveluyritykset ry:

”Tällä hetkellä meneillään olevien ns. kokonaisulkoistusten yhteenlaskettu vuosiliikevaihto on arviomme mukaan noin 370 miljoonaa euroa. Ulkoistukset ovat marginaalinen osa sote-kokonaismenoja ja siksi esityksen mukainen toimi on liian järeä. Vuoden 2017 alusta lähtien toteutetaan jo tehtyjen sopimusten perusteella muutamia uusia kokonaisulkoistuksia. Kokonaisulkoistusten ja muiden taloudelliselta merkittävyydeltään vastaavien palvelusopimusten valmisteluprosessi on pitkä ja päätöksenteko kunnan poliittisessa prosessissa kestää lähes vuoden tai jopa enemmän. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että esitetyn lakiehdotuksen piiriin ei ehtisi tulla montaakaan uutta lain soveltamisalaan kuuluvaa tilannetta.

Meneillään olevat kokonaisulkoistukset ovat hyvä esimerkki siitä, että toisin tekemällä voidaan saada arvokasta uutta tietoa julkisen ja yksityisen yhteistyön hyödyistä ja haitoista julkisen toimijan näkökulmasta. ---

Kokonaisulkoistussopimukset ovat hankintalain mukaan kilpailutettuja määräaikaista sopimuksia. Hankintalain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuolisia mahdollisuuksia tarjota palveluitaan julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa. Pienempiä tai suurempia sopimuksia tehdessään kunnat käyttävät tätä lakisääteistä oikeuttaan. Sopimuksia valmistellessaan kunnat ovat läpikäyneet tarkan vertailun oman toimintansa ja ostopalvelutoiminnan laadun ja hinnan osalta. Kuntien toiminta on tässä suhteessa hyvin linjassa sote-uudistuksen päätavoitteen, kustannusten hillinnän kanssa.

Sopimuksissa noudatetaan normaaleja sopimusoikeudellisia periaatteita, esimerkiksi ne voidaan purkaa, mikäli palveluntuottaja ei täytä sopimusvaatimuksia. Kunnilla on voimassa joka tapauksessa tuhansia hankintasopimuksia, joiden sopimuskausi ylittää 1.1.2019 jälkeiselle ajalle. Nämä joudutaan joka tapauksessa läpikäymään toisen sopimuskumppanin siirtäessä toimintansa uudelle taholle. Hankintasopimusten kustannukset ovat esimerkiksi kaikissa kokonaisulkoistuksissa pienemmät kuin mitä olisivat kunnan oman toiminnan kustannukset. Tästä näkökulmasta katsottuna maakunnille ei tule aiheutumaan palvelusopimuksista mitään ylimääräistä kustannustaakkaa tms. Kokemus mm. kuntaliitoksista osoittaa, että julkisten hankintojen kohdalla uuden tilanteen mukaiset muutokset sopimukseen pystytään hyvin neuvottelemaan palveluntuottajan ja uuden tilaajan kesken.

Lakiesitys kohtelee pieniä ja suuria kuntia epätasa-arvoisella tavalla. Riippuen suunnitellun sopimuksen kestosta voi 50 %:n raja-arvo ylittyä pienessä kunnassa melko helpostikin kun sen sijaan esimerkiksi suuren kaupungin yhden kaupunginosan palveluiden ulkoistaminen voi jäädä raja-arvon alapuolelle. Pienessä kunnassa kyse on muutaman tuhannen asukkaan palveluista ja suuren kaupungin kaupunginosassa kyse on kymmenien tuhansien asukkaiden palveluista.”

3.5 4 § INVESTOINNIT RAKENNUKSIIN

Espoon kaupunki:

”Investoinneille esitetty raja, viisi miljoonaa euroa, on alhainen ja koskisi käytännössä pääkaupunkiseudulla lähes kaikkia uudisrakennushankkeita. Pääkaupunkiseudun väestön kasvu on nopeaa, ja ikärakenteen muuttuessa vanhusväestön kasvuvauhti on koko väestöön verrattuna moninkertainen. Palveluverkoston kehittämättä jättäminen useiksi vuosiksi olisi vastuuton-

ta. Voidaankin arvioida, että pääkaupunkiseudun kaupungit tulisivat hakemaan useisiin kohteisiin poikkeuslupia.

Ensiarvoisen tärkeää on, että mahdollinen poikkeuslupamenettely [on] laadukas ja viivyttyksetön. Poikkeusluvan käsittelyn tulee olla perusteiltaan läpinäkyvä ja palvelujen kehittämistä tukeva. Sen tulee olla joustava ja nopea. Erityisesti huolta herättää laissa mainittu avoin peruste, että hankkeen pitää tukea 'sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen tavoitteiden toteutumista'. Poikkeuslupa tulee voida saada rakennushankkeen varhaisessa vaiheessa eli hankesuunnitteluvaiheessa.”

Helsingin kaupunki:

”Ehdotettu säännös ei ole sopusoinnussa erikseen valmistelussa olevien kuntien ja kuntayhtymien omaisuusjärjestelyjä sote-uudistuksessa koskevien linjausten kanssa. Ns. suppea omaisuuden siirtymismalli, jossa kunnat pysyvät sote-kiinteistöjen omistajina ja maakunnat hallitsevat niitä sopimusperusteisesti, ei itse asiassa välittömästi vaaranna sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä jatkossa, koska maakunnat voivat joka tapauksessa valikoida käyttöön tulevat kiinteistöt. Riski joka tapauksessa jää investointeja tehneille kunnille. Vaikutusarviointia koskevassa jaksossa (s.11) on mainittu, että ehdotetulla säännöksellä pyritään suojaamaan kuntia tällaiselta oman päätöksenteon seurauksia koskevalta riskiltä, mikä ei ole itsehallinnon ja siihen kuuluvan itsehallintoyhdyskunnan vastuunkannon kannalta perusteltua.

Lisäksi kuntien ja kuntayhtymien investointien viivästyminen voi olla markkinavaikutuksia ainakin siltä osin kuin kielto pysäyttää myös objektiivisesti arvioiden perustellut hankkeet. Yhtäältä siksi, että investointien väliaikainen pysähtyminen johtaa kysynnän vähenemiseen rakennusalaalla ja sitä myöten alan yritysten tilanteen heikkenemiseen. Toisaalta investointien uudelleen käynnistyminen 2,5 vuoden kuluttua johtaa kysyntäpiikkiin ja sen myötä tilaajien kustannusten nousuun. Yritysvaikutuksia ja pitemmän tähtäimen markkinaperusteisia taloudellisia vaikutuksia ei kuitenkaan ole lainkaan arvioitu.

Jotta poikkeuslupamenettelyllä olisi todellista merkitystä tarpeellisten investointien mahdollistajana, lainvoimainen lupapäätös tulisi olla mahdollista saada nopeutetussa menettelyssä. Siksi pykälän 2 momentin loppuun tulisi lisätä virkkeet: 'Ministeriön tulee käsitellä tässä tarkoitettua poikkeuslupaa koskeva hakemus viipymättä. Hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden tulee käsitellä poikkeuslupapäätöstä koskeva valitusasia kiireellisenä.' Tämä edellyttää myös sitä, että esitysluonnokseen sisältyvää sosiaali- ja terveysministeriön lisäresurssiehtotusta, joka perustuu varsin optimistisiin oletuksiin vireille tulevien poikkeuslupahakemusten määrästä, suurennetaan.”

Hämeenlinnan kaupunki:

”Kuntien sote-palveluissa on tällä hetkellä käytössä valtava kiinteistömassa. --- Osa tästä kiinteistömassasta on käyttöikänsä päässä, osa keskivaiheilla, ja osa niistä suhteellisen uusia. Käyttöikänsä päässä olevien kiinteistöjen osalta täytyy kyetä tekemään ratkaisuja. Vireillä olevat peruskorjaushankkeet eivät saa kärsiä valmisteilla olevan lain johdosta. Suuria korjauksia uudisinvestointeja edellyttävät usein myös palo- ja pelastusviranomaiset omalla valvonnallaan.

Viiden miljoona euron raja investoinneissa on liian matala. Lupamenettely investointihankkeissa toisi merkittävästä lisää byrokratiaa ja vaikeuttaisi kuntien kykyä sekä peruskorjata kiinteistöjään että myös tehdä nykyaikaisia mahdollisimman kevyitä investointeja tulevaisuuden palvelurakenteita silmällä pitäen. Mikäli lakiluonnos hyväksyttäisiin, tulisi eurorajan olla selvästi korkeampi, vähintään 15 m€. On vaarana, että rajoitteilla tullaan asettamaan jo lähtökohtaisesti julkisen sektorin toimijat huonompaan asemaan yksityiseen sektoriin nähden, kos-

ka niiden mahdollisuus tavoitella moderneja palvelurakenteita ja pitää tilojaan kunnossa heikkenee.”

Iisalmen kaupunki:

”Lakiluonnoksen 4 §:ssä Investoinnit rakennuksiin rajoitetaan kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin kohdistuvia investointeja koskevia sitoumuksia, joiden kokonaiskustannukset ylittävät viisi miljoonaa euroa. Iisalmen kaupungin näkemyksen mukaan asetetulle rajoitukselle on vaikea löytää perusteita ja esitetty viiden miljoonan euron investointien kokonaistaso on liian alhainen. Kuntien ja kuntayhtymien investointipaineet ja korjausvelka ovat mittavia, koska suuri osa sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuskannasta on valmistunut vuosikymmeniä sitten. Rakennuskanta ja tilojen toimivuus ei tällä hetkellä vastaa nykypäivän ja tulevaisuuden terveydenhuollon, hoitokäytäntöjen ja teknologian edellyttämää tasoa.

Lakiluonnoksessa mainitaan, että sosiaali- ja terveysministeriön voi myöntää poikkeusluvan, jos investointi on alueen palvelurakenteen kannalta tarpeellinen ja se tukee muutoinkin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutosten tavoitteiden toteutumista. Poikkeuslupakäytännössä on vaarana, että kuntien ja kuntayhtymien rakennushankkeet jäävät ministeriön tarkasteluun kohtuullisen pitkiksi ajoiksi ja aiheuttaa ongelmia kuntalaisten peruspalveluiden järjestämisessä.”

Juupajoen kunta:

”HE:n pykäläkohtaisten perustelujen mukaan ’Investointia koskevan sitoumuksen tekemisessä merkittävänä ajankohtana pidettäisiin urakkasopimuksen allekirjoittamista.’ Tämä on ongelmallinen käynnissä olevien julkisten hankintamenettelyjen kannalta, koska merkittävät sopimusehdot on tullut ilmoittaa jo tarjouspyynnössä. Hankintamenettelyt, joiden sopimusneuvottelut päättyisivät vasta lain voimaantulon jälkeen, pitäisi toisin sanoen keskeyttää välittömästi. Tämä ei ole kohtuullista eikä mahdollista.”

Kajaanin kaupunki:

”Kuntien ja kuntayhtymien oikeutta investointien toteuttamiseen ei tule rajoittaa. Suunnitellut investoinnit ovat valtaosaltaan tarpeellisia ja perusteltuja ottaen huomioon mm. keskussairaalaverkoston perustamisajan. Lakiluonnos kohtelee kaikkia investointeja yhtä epäilyttävänä, vaikka vain osaa investoinneista voidaan pitää ongelmallisena ja niiden peruste kyseenalaistaa.

Järjestelmä, jossa investointeihin haettaisiin poikkeuslupaa sosiaali- ja terveysministeriöltä, lisäisi byrokratiaa ja alistaisi kunnallisen itsehallinnon ja päätöksenteon valtion viranomaisille.”

Kauhajoen kaupunki:

”Kauhajoen kaupunki pitää tärkeänä, että lainsäädännöllä ei rajoiteta sote-palveluiden tarvitsemia, terveellisten ja inhimillisten toimitilojen turvaamiseksi tarvittavia, välttämättömiä korjauksia ja uusrakentamista.

Investointirajoitukset eivät vaikuttane Kauhajoen sote-palvelujen järjestämiseen, koska lain perustelujen mukaan rajoituksista huolimatta voidaan edelleen tehdä peruskorjauksia ja viranomaisten edellyttämiä välttämättömiä investointeja.

Investointien tarkoituksenmukaisuuden arvioinnissa käytettävät kriteerit tulee olla etukäteen tiedossa.”

Kokkolan kaupunki:

”Lakiluonnoksen investointeja koskevassa 4 §:ssä epätarkoituksenmukaiset, sosiaali- ja terveyspalveluiden kokonaiskustannuksia kasvattavat, kilpavarusteluiksi tulkittavat ja nykyisiä palvelurakenteita ylläpitävät rakennusinvestoinnit on selkeästi erotettava välttämättömistä korjaus- ja korvausinvestoinneista sekä palvelurakenneuudistusta edistävästä investoinneista. Lakiluonnoksessa mainittu ja lakiluonnoksen perusteluissa aukikirjoitettu rakennusinvestoinnin alueellisen tarpeellisuuden arvioinnin edellytys on tarkoituksenmukainen – jatkossa toteutettavien rakennushankkeiden tulee olla sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota ja toiminnallista uudistumista tukevia sekä koko maakunnan palvelurakenteen kannalta tarkoituksenmukaisia. Työnantajalla on velvoite huolehtia terveellisestä ja turvallisesta työympäristöstä jo ennen mahdollisen valvojan viranomaisen puuttumista asiaan. Peruskorjaustasoisien korjausinvestoinnin tai korvausinvestoinnin pitäisi olla ilman STM:n arviointimenettelyä mahdollinen, mikäli työnantaja on todennut työntekijöiden terveyttä vaarantavan rakenteellisen ongelman ja mikäli korjaus- ja korvausinvestoinnissa ei synnytetä tiloja uutta toimintaa varten ja mikäli investoinnin myötä käytössä olevat kokonaisneliömäärät eivät kasva yli 10 % ja mikäli toteutettava hanke tukee sote-integraatiota.”

Kouvolan kaupunki:

”Kuntanäkökulmasta investointien rajoittaminen määräaikaaisesti vuoden 2019 loppuun viivästyttää pitkällä olevien rakennushankkeiden toteutusta sekä aiheuttaa turhia oheiskustannuksia kuten suunnittelun keskeytymisestä aiheutuvia korvausvastuita kunnalle sekä rakennussuunnittelun uudelleen käynnistämisen aiheuttamat kustannukset ja mahdollisesti ao. kustannusten kohoamista suunnittelun uudelleen käynnistyessä. Kyseisessä pykälässä ei ole määritelty poikkeuslupien käsittelylle määräaika. Lakiluonnokseen kirjattu kahden htv:n riittävyys kuntakohtaiseen investointien kokonaisarviointiin ja poikkeuslupahakemusten nopeaan käsittelyyn arveluttaa. Kuntatasolla mittavan sosiaali- ja terveydenhuollon investoinnin suunnittelu ja toteutus vaatii monialaista osaamista ja kiinteää yhteistyötä eri ammattiosaajien kanssa. Miten turvataan palkattavien henkilöiden asiantuntijuus ministeriön tasolla, jotta poikkeuslupien osalta toteutuu osaava investointien kokonaisarviointi, joka ottaa huomioon paikalliset olosuhteet ja asiakastarpeet? ---

Käytännössä rakennushankkeiden toteuttaminen on useiden vuosien projekti, joka pitää sisällään useita suunnittelu- ja urakkasopimuksia. Koko investointikustannuksen näkökulmasta suunnitteluun, kunnallistekniikan rakentamiseen ja katutöihin on sidottu miljoonia euroja ennen varsinaisen rakennusurakan alkamista. Lakiluonnoksessa tulee määritellä tarkemmin investointikiellon laukaiseva ajankohta. Tarkoituksenmukaisinta olisi, että investointeja koskeva rajoitus rajattaisiin koskemaan vuoden 2015 aikana tai myöhemmin käynnistyneitä investointihankkeita.”

Lieksan kaupunki:

”Ehdotuksessa esitetty investoinnin euromäärä on epätarkoituksenmukaisen pieni. Terveyskeskusten tai hyvinvointikeskusten korjausinvestointien kustannukset ovat nykyään niin korkeat, etteivät kohtuullisetkaan korjaukset ole mahdollisia ilman hyväksymismenettelyä. Tarkoituksenmukaisempaa olisi nostaa lakiesityksen investointiraja esimerkiksi kymmeneen miljoonaan euroon.”

Mänttä-Vilppulan kaupunki:

”HE:n pykäläkohtaisten perustelujen mukaan ”Investointia koskevan sitoumuksen tekemisessä merkittävänä ajankohtana pidettäisiin urakkasopimuksen allekirjoittamista.” Tämä on ongelmallinen käynnissä olevien julkisten hankintamenettelyjen kannalta, koska merkittävät sopimusehdot on tullut ilmoittaa jo tarjouspyynnössä. Hankintamenettelyt, joiden sopimusneuvottelut päättyisivät vasta lain voimaantulon jälkeen, pitäisi toisin sanoen keskeyttää välittömästi. Tämä ei ole mahdollista taikka kohtuullista.

Lupamenettelystä on HE:ssä esitetty, että: ’Poikkeuslupan edellytyksenä olisi se, että investointi on perusteltu palvelujen saatavuuden turvaamiseksi sekä alueen palvelurakenteen kannalta tarpeellinen ja tukee muutoin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutosten tavoitteiden toteutumista.’ Poikkeuslupamenettely antaa toisin sanoen ymmärtää, että ilman tällaista sääntelyä kunnat tekisivät investointeja, jotka eivät ole perusteltuja palvelujen saatavuuden turvaamiseksi. Tämä ei kuntatalouden tiukassa tilanteessa tunnu olevan mahdollista missään päin Suomea ja osoittaa sen, ettei lainkirjoittajalla ole mitään käsitystä kuntien reaalimaailmasta. Investointien tarkoituksenmukaisuudesta päättäminen ei voi olla ministeriön asia, vaan alueellisen demokratian.

Rakentamisen osalta HE:ssä on lisäksi todettu, että ’merkittäviä rakentamispäätöksiä ei tulisi tehdä ennen tarkempaa tietoa tulevasta palvelurakenteen toteutuksesta’. Kuntien, ja etenkin rakennuskantaa käyttävien potilaiden, asiakkaiden ja henkilökunnan kannalta lienee suhteellisen kohtuutonta vaatia odottamaan ’tarkempaa tietoa’, joita on jo odoteltu useita vuosia.”

Oulun kaupunki:

”Oulun kaupungin mielestä lakiesityksessä on epäselvää, mitä ovat investointeja koskevat sitoumukset? Koskevatko sitoumukset pitkäaikaisia vuokrasopimuksia, sale & lease back-, leasingrahoitus- ja PPP-malleja? Lakiesityksen mukaan kunta tai kuntayhtymä saa tehdä sitoumuksia rakennusten vuosihuoltoon tai sellaisiin investointeihin, jotka valvontaviranomainen on edellyttänyt. Miten suhtaudutaan rakennusten peruskorjausinvestointeihin tulisi lakiesityksessä selkiyttää. Myös lakiesityksen perusteluissa mainittu urakkasopimuksen allekirjoittamisen ajankohdassa voi olla tulkinnanvaraisuutta erilaisissa urakkamuodoissa; esimerkiksi ns. allianssi-mallilla toteutettavissa hankkeissa.

[S]uunniteltu poikkeuslupamenettely koskee niin toivottuja kuin ei-toivottuja investointihankkeita. Poikkeuslupamenettelyn mukaisen tarpeellisuuden arvioinnilla tulee olla yhteys muihin hallituksen linjauksiin mm. päivystyksen ja erikoissairaanhoidon rakenteiden uudistukseen (12 päivystävää sairaalaa). --- Myös kuntien ja kuntayhtymien omaehtoinen palveluverkon tiivistäminen kustannussäästöjen aikaansaamiseksi tulee mahdollista. Oulun hyvinvointipalveluissa on käynnissä palvelujen keskittäminen neljään hyvinvointialueeseen, joilla on yhteensä kuusi hyvinvointikeskusta aikaisemman neljäntoista terveysaseman sijasta. Rakenteellisen muutoksen aikaansaaminen edellyttää nykyisten rakennusten peruskorjausinvestointeja. Niiden vaikutukset käyttötalouteen menoja vähentävänä ovat merkittäviä.

Poikkeuslupamenettelyn määräaikaiseksi käynnistämiseksi on tärkeää, että STM:n sisäinen resursointi (ehdotuksessa 2 htv) on riittävä poikkeuslupa-menettelyn sujuvuuden takaamiseksi. Myös kuntien ja kuntayhtymien ko. menettelyn tarpeellinen ohjaus ja neuvontapalvelu tulee järjestää. Poikkeuslupamenettelylle tulisi säätää käsittelyn mahdollisimman lyhyt määräaika, jotta menettelyn hitauden tai monimutkaisuuden vuoksi tarpeellisia ja järkeviä investointeja ei pystytä toteuttamaan.”

Oriveden kaupunki:

”Jos investoinneille asetetaan raja, on 5 miljoonaa euroa liian alhainen ja investointirajan asettaminen rajoittaisi kuntien itsehallintoa. Luonnoksessa on esitetty poikkeuslupamallia, mutta se ei käytännössä olisi toimiva. Poikkeuslupamalli lisäisi byrokratiaa ja pysäyttäisi monia kuntalaisten palvelujen sekä tarkoituksenmukaisen hoitoketjujen kehittämisen kannalta välttämättömiä hankkeita. Lisäksi on vaikea nähdä, miten ministeriö pystyy arvioimaan ja kumoamaan vuosikausia perusteellisesti suunniteltujen hankkeiden perusteet, jotka ovat lähteineet paikallisista olosuhteista ja asiakastarpeista. Huoli kuntien ja kuntayhtymien ”kilpavarustelusta” erityisesti sairaalarakentamisessa on osin perusteltu, mutta se, että ministeriö ryhtyisi nyt arvioimaan, mikä hanke voidaan toteuttaa ja mikä, ei käytännössä voi toimia.”

Pedersöre kommun

”I lagutkastet föreskrivs inte heller någon tidsfrist för behandlingen av dispens. Dispensförfarandet kommer också att öka byråkratin och den föreslagna gränsen på fem miljoner är mycket lågt satt. Ur kommunernas synvinkel skulle det vara viktigt att noggrant överväga de praktiska konsekvenserna av lagförslaget. De totalekonomiska och regionala konsekvenserna av avgörandena måste också beaktas i beslutsfattandet.”

Pietarsaaren kaupunki:

”Poikkeuslupien käsittelyllä ei myöskään säädetä lakiluonnoksessa mitään määräaikaa. Poikkeuslupamenettely tulee myös lisäämään byrokratiaa, ja ehdotettu viiden miljoonana euron määräraja on hyvin alhainen. Sosiaali- ja terveydenhuollon investoinnit ylittävät lähes aina ehdotetun rajan, ja poikkeuslupien käsittelylle ei lakiehdotuksessa säädetä minkäänlaisia aikarajoja. Kuntien kannalta olisikin tärkeätä, että lakiesityksen käytännön vaikutuksia mietittäisiin huolellisesti. Ratkaisujen kokonaistaloudelliset ja alueelliset vaikutukset on myös huomioitava päätöksenteossa.”

Tampereen kaupunki:

”Investointeja koskevat rajoitukset tarkoittavat Tampereella ja Pirkanmaalla erillisluvan hakemista [useissa, välttämättömiksi katsotuissa rakennushankkeissa].

Mikäli erityislupakäsittely aiheuttaa merkittävää viivettä näiden välttämättömien hankkeiden etenemiselle, suurena vaarana on, että perusteltuja sote-investointeja toiminnan kehittämiseksi jää pitkäksi aikaa toteuttamatta. Käsittelyssä on tärkeätä tarkoituksenmukaisuus ja välttämättömyysperusteet. Arvio tarkoituksenmukaisuudesta tulee tehdä rakenneuudistuksen kokonaistavoitteet huomioiden. Arvioita ei tule tehdä pelkästään investointikustannusten perusteella, keskeistä on huomioida investoinnin vaikutus vuosittaisten käyttökustannusten vähentäjänä.”

Turun kaupunki:

”Lakiluonnoksessa ei selviä, miten kohdella sellaisia investointeja, joista on jo tehty päätökset, mutta joista ei ole tehty kaikkia urakkasopimuksia.

Lain toimeenpano muodostunee ongelmalliseksi tilanteissa, joissa iso investointi tehdään osittain tai vaiheittain. Teoriassa on mahdollista, että osa investoinneista toteutuu, mutta jäl-

kimmäinen osa jää tekemättä investointikiellon takia. Tällaisissa tapauksissa on perusteltua, että ministeriö harkitsee poikkeusluvan myöntämistä.

Yksioikoisella investointikiellolla voi olla vaikutusta mahdollisesti tulevan sote-yhtiön valmisteluun. Pahimmassa tapauksessa investointikiellolla voidaan estää kilpailukykyisen sote-palvelutuotantoyhtiön syntyminen.

Sektorikohtaisesti ongelmia muodostuneet mm. vanhuspalveluissa, joissa vanhainkoteja ollaan muuttamassa tehostetun palveluasumisen kiinteistöiksi. On odotettavaa, että laitoshoidon purkua jatketaan niin sosiaali- kuin terveyspalveluissa ja tältä osin kehityksen jarruttaminen investointien kautta ei ole suotavaa. Pahimmassa tapauksessa investointikiellon piiriin kuuluva vanhainkoti jää kunnalle käyttämättömäksi kiinteistöiksi, jos ja kun tulevassa palvelujen valinnanvapauden mallissa rahoitus painottuu tehostetun palvelu-asumisen tai muun avohoidon palveluun.”

Uusikaarlepyyn kaupunki:

”I lagutkastet föreskrivs inte heller någon tidsfrist för behandlingen av dispens. Dispensförfarandet kommer också att öka byråkratin och den föreslagna gränsen på fem miljoner är mycket lågt satt. Ur kommunernas synvinkel skulle det vara viktigt att noggrant överväga de praktiska konsekvenserna av lagförslaget.---

Att begränsa investeringarna så att de totala kostnaderna inte får överstiga fem miljoner euro kan leda till att vissa fastigheter inte kommer att skötas och hållas i tillräckligt bra skick.”

Vaasan kaupunki:

”Investointeihin liittyvä lupamenettely on ongelmallinen, sillä poikkeuslupamenettely lisää byrokratiaa, vie runsaasti aikaa esitetyn lausunnonmenettelyn takia. Kun ehdotetun lain voimassaoloaika on varsin lyhyt, on todennäköistä, että menettely ei tältä osin tuota sille suunniteltuja tavoitteita. On tärkeää, että uutta integroitua toimintamallia (perusterveydenhuolto, sosiaali- huolto sekä erikoissairaanhoido) vahvistavat investoinnit pystytään toteuttamaan alueilla eikä koko sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tärkein ydin vaarannu.”

Vantaan kaupunki:

”Vantaan kaupunki toteaa ehdotetun kiinteän viiden miljoonan kokonaisarvon olevan epätarkoituksenmukainen. Investoinnin kokonaisarvossa tulisi ottaa huomioon vastaavasti kuin esitysluonnoksen 3 §:ssä kyseisen kunnan tai kuntayhtymän järjestämisvastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon tilinpäätöksen mukainen käyttötalousmenojen taso tai rakennuskannan tasearvo. Muussa tapauksessa investoinnin merkitys suhteessa kunnan tai kuntayhtymän vastuulla/ taseessa olevaan rakennuskantaan ei toteudu. Korostuneen epätarkoituksenmukaisena asetettavaksi ehdotettu viiden miljoonan raja näyttäytyy mm. yliopistollisten sairaaloiden kohdalla, jotka ovat rakennejärjestelyssä muutoinkin erityisasemassa. Näitä ei ylipäätään koske ehdotetun lain säätämisen kantava peruste, joka liittyy sen estämiseen, että kunnat ja kuntayhtymät tekisivät tulevaisuuden palvelutuotannon tai palvelurakenteen näkökulmasta epätarkoituksenmukaisia tai tarpeettomia investointeja sitaakseen tulevan palvelun järjestäjän ratkaisuihinsa. Näiden erityisasemassa olevien tahojen osalta on pidettävä riittävänä esimerkiksi tietyllä tarkkuudella laaditun investointiohjelman etukäteistä hyväksyntää ilman esitysluonnoksen mukaista viiden miljoonan kynnysarvoa.

Huomio kiinnittyy ehdotetussa pykälässä edelleen siihen, ettei investoinnin arvon määrittämisessä käytetty termi 'kokonaisarvo' vastaa esitysluonnoksen 3 §:ssä käytettyä *ennakoitu arvoa*, jonka laskemisperiaatteista säädetään julkisista hankinnoista annetussa laissa. Hankintalain mukaan ennakoitun arvon on päätettävä silloin, kun hankintayksikkö toimittaa hankintailmoituksen julkaistavaksi tai muuten aloittaa hankintamenettelyn. Hankintamenettelyä ei siten hankintalain nojalla tarvitse keskeyttää, mikäli myöhemmin ilmenee esimerkiksi, että hyödykkeen hinnoissa tapahtuvan yllättävän muutoksen johdosta hankinnan arvo osoittautuu arvioitua suuremmaksi, kunhan ennakoitun arvon laskeminen on toteutettu asianmukaisesti. Koska esitysluonnoksessa tarkoitetut investoinnit ovat hankintalain mukaisesti toteutettavan kilpailutuksen piirissä, pitää Vantaan kaupunki luontevana lähtökohtana hankintalaissa säädetyn ja oikeuskäytännössä muotoutuneen ennakoitun arvon soveltamista esitysluonnoksessa tarkoitettuihin tilanteisiin, mikä olisi johdonmukaista myös esitysluonnoksen 3 §:n sanamuodon kanssa.

Vielä Vantaan kaupunki korostaa, että pykälä nyt ehdotetussa muodossa voi johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin rakennusurakoihin liittyvien pitkien suunnitteluajkojen ja monivaiheisten hankintamenettelyjen kautta, joissa itse urakan kilpailutusta edeltää mm. suunnittelijoiden ja arkkitehtien sekä mahdollisesti projektinjohtopalveluiden kilpailuttaminen. Näin ollen merkittävänä ajankohtana ehdotetun lain soveltamisen kannalta (investointia koskevan sitoumuksen tekeminen) tulisi urakkasopimuksen allekirjoittamisen sijaan pitää urakkakokonaisuuteen sisältyvän ensimmäisen hankintailmoituksen julkaistavaksi toimittamisen ajankohtaa tai mahdollisesti jopa urakan toteuttamiseksi tehdyn ensimmäisen investoinnin tekemisen ajankohtaa.

Ehdotetun pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta hakea poikkeuslupaa yli viiden miljoonan euron investointeihin sosiaali- ja terveysministeriöltä. Poikkeuslupan edellytyksenä olisi se, että investointi *on perusteltu palvelujen saatavuuden turvaamiseksi sekä alueen palvelurakenteen kannalta tarpeellinen ja tukee muutoin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutosten tavoitteiden toteutumista*. Vantaan kaupungin käsityksen mukaan kriteerien on oltava asian merkitys huomioon ottaen tarkkarajaisempia. Esitysluonnoksen yleisten perustelujen mukaan poikkeuslupapäätökset olisivat valituskelpoisia hallintopäätöksiä. Hallintolainkäyttölain 7 §:n mukaan mm. ministeriön päätöksestä saa valittaa sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Kun sosiaali- ja terveysministeriö voi myöntää/ hylätä poikkeuslupan hahmottomilla ja poliittisin tavoittein värittyneillä perusteilla, ei harkinnan lainvastaisuutta voitane juurikaan näyttää. Sanottu korostuu edelleen esitysluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa, joissa todetaan: *'Näiden tavoitteiden toteutumista tulisi arvioida suhteessa jo tehtyihin sekä uudistuksen edetessä tehtäviin hallituksen linjauksiin ja sitä koskevaan lainsäädäntöön. Siten merkityksellistä olisi muun muassa se, kuinka keskitetyt palvelut ja laaja ympärivuorokautinen päivystys eri alueille tulevassa palveluverkossa sijoittuisi.'* Perusteluissa kajotaan vallan kolmijako-oppiin, jonka perusteella lainsäädäntövalta, tuomiovalta ja toimeenpanovalta on erotettava toisistaan. Vallan kolmijako-opin mukaan lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta, parlamentaarista toimeenpanovaltaa edustaa pääministerin johtama valtioneuvosto ja oikeuslaitos on riippumaton toimeenpano- ja päätösvallasta. Esitysluonnoksessa lain sisältöön ja sen perusteella hallinto-oikeuden antamiin päätöksiin vaikuttaisivat suoraan hallituksen aikaisemmat ja vastaisuudessa tekemät linjaukset. Näyttäisi myös siltä, ettei poikkeuslupaa ole pakko myöntää (ministeriö 'voi myöntää') edes silloin, kun palvelurakennemuutosten tavoitteiden toteutuminen olisi muutoin käsillä.

Lopuksi epäkohtana on pidettävä sitäkin, että poikkeuslupaharkinnassa ei oteta merkityksellisenä seikkana huomioon itse rakennusinvestoinnin tarvetta. Investointeja, jotka *valvontaviranomainen on edellyttänyt toteutettavan*, ei voida pitää kohtuullisena lupaedellytyskynnysnä tilanteessa, jossa rakennuksen arvon tai kunnan säilyttämisen kannalta voidaan nähdä tietty investointi tarpeelliseksi. Kuntien osalta voidaan vielä toistaa lausunnossa edellä todettu neuvottelutulokseen sisältynyt kannanotto, jonka mukaan 'kuntien rakennukset eivät siirry'.

Vantaan kaupunki katsoo edellä sanotun perusteella, että poikkeuslupan edellytyksissä on otettava huomioon investoinnin tarve rakennuskannan arvon ja kunnan säilymiseksi.

Vantaan kaupunki toteaa, ettei hallintopäätösten kohteena olevien kuntien ja kuntayhtymien oikeussuoja esitetyssä muodossa toteudu.”

Virtain kaupunki:

”[V]iiden miljoonan euron raja investoinneille on liian pieni ja se oletettavasti pirstoo muutoin järkeviä investointikokonaisuuksia.”

Kainuun sote:

”Lakiluonnoksen 4 §:ssa mainittu ... mahdollisuus hakea poikkeuslupaa 1 momentissa kiellettyihin investointeihin sosiaali- ja terveysministeriöltä on tärkeä ja perusteltu lainkohta, koska palvelujen saatavuuden turvaamiseksi ja alueen palvelurakenteen kannalta tarpeellisia investointeja on perustellusta syystä voitava tehdä myös sote-uudistuksen ja sen siirtymävaiheen aikana.

Mikäli esitetty poikkeuslupamenettely otetaan käyttöön, tulee hakuprosessin olla sellainen, ettei se itsessään aiheuta epäselvyyttä tai lisäviivästyksiä hankkeille. Olennaista on lupien käsittelynopeus, sillä viivästyksistä aiheuttavat josta tapauksessa kustannuksia, koska resurssit on sidottu hankkeen etenemiseksi. Esimerkiksi jo käynnissä olevien hankkeiden lähtötiedot voidaan kerätä ennakoivasti ja siten nopeuttaa käsittelyä. Lupamenettelyä voitaisiin myös osittaa siten, että hankkeet, joissa ei ole lainkaan sitoumuksia sekä toteuttamispäätöstä odottavat hankkeet käsiteltäisiin erikseen.

Esitetyn lakiesityksen kokonaisuus on sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kannalta kansallisesti poikkeuksellinen ja merkittävä linjaus. Sen myönteisiä vaikutuksia, kuten alueellisen yhteistoiminnan ja välttämättömien rakennemuutosten tukemista, ei saa mitätöidä sopimus- ja toimintavapautta rajoittamisen heikolla toimeenpanolla.

Lainsäädäntöön on tarkoituksenmukaista lisätä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunnon (3 §) sekä sosiaali- ja terveysministeriön poikkeusluvalla (4 §) tarkka määräaika [3 kuukautta], jonka puitteissa lausunto tai poikkeuslupa on ratkaistava. Kainuun sote esittää lakiluonnokseen lisättäväksi oman pykälän, jossa säädetään käsittelyajasta. Käsittelyaika on perusteltu sen vuoksi, että asian hallinnollinen käsittely ei epätarkoituksenmukaisesti viivästyttä selläisten investointien ja sopimusten sitoumuksia, jotka ovat perusteltuja palvelujen saatavuuden turvaamiseksi tai ovat alueen palvelurakenteen kannalta tarpeellisia. ---

Investointia koskevan sitoumuksen tekemisessä merkittävänä pidettäisiin urakkasopimuksen allekirjoittamista. On kuitenkin huomioitava, että tämä on vain yksi sitoumusraja. Etenkin suurien ja vaativien rakennushankkeiden valmistelu on useiden vuosien iteratiivinen prosessi, jossa yhdistyvät toiminnallisen ja teknisen suunnittelun eri vaiheet.”

Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymä:

”Asetettu euromääräinen raja on alhainen: jopa ennakoimattomat korjaustarpeet voivat ylittää viiden miljoonan euron rajan. Toiminta voi keskeytyä tai sen jatkaminen viivästyä, ellei korjauksia voida poikkeusluvatta suorittaa.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa palveleva rakennuskantamme on rakennettu pääosin 1970-luvulla. Rakennusten korjaaminen sellaisenaan ei ole tarkoituksenmukaista. Korjaukset on suoritettava siten, että myös hoitomenetelmiä voidaan uudistaa ja tehostaa toiminnallista kokonaisuutta.

Investointien kieltäminen lopettanee käytännössä julkisten sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöjen kehittämisen kahden ja puolen vuoden kriittiseksi määräajaksi. Yksityisen sektorin sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteisiin ei sisälly korjausvelkaa. Julkisten kiinteistöjen korjausvelka on merkittävä eikä sen hoitaminen voi tapahtua vuosikorjausinvestoinnein. ---

Perusteltua ei ole päästää julkisia kiinteistöjä tilaan, jossa valvontaviranomainen edellyttää toteutettavaksi investointeja. Nämä investoinnit ovat luonteeltaan turvaavia saneerausinvestointeja, joille ei saada katetta toiminnan tehostumisena tai modernisoimisena. Hyväksyttävää ei ole myöskään lykätä potilasturvallisuuden tai työterveyden näkökulmista tarpeellisten korjausten tekemistä kunnes valvontaviranomainen on antanut asiassa velvoittavan määräyksen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon avautuessa hallituksen linjausten mukaisesti kilpailulle on kilpailuasetelman julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden välillä oltava yhtäläinen. Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa saattaa julkisen sektorin toimijat kestävämmään lähtöasetelmaan.”

Sairaanhoitopiirien johtajat ry

”Lakiluonnoksen mukaan poikkeuslupaa ei tarvita rakennushankkeisiin, joita valvontaviranomainen on edellyttänyt toteutettavaksi. Jos valvontaviranomaisella on tällainen toimivalta, on syytä viitata, mihin lakiin tms. se perustuu.

Lain perusteluissa todetaan § 4:n kohdalla, että merkittävä ajankohta on urakkasopimuksen allekirjoittaminen. Luultavasti tarkoitetaan perinteisen hankemuodon rakennustöiden urakoita, vaikka urakkasopimukset tehdään myös suunnittelijoiden kanssa. Selkeämpi ”merkittävä ajankohta” olisi kunnassa/kuntayhtymässä tehty hankkeen rahoitus/toteutuspäätös. Lakiluonnoksessa on ehkä ajateltu pienten kuntien menettelyä, jossa jokainen urakoitsijavalinta ja sopimuksen allekirjoittaminen viedään kunnanhallitukseen. Osassa sairaanhoitopiirejä on jo tehty sitovat päätökset valtuustotasolla pitkän tähtäimen investoinneista, jotka tähtäävät integroidun palvelukokonaisuuden rakentamiseen ja osa rakennushankkeista on jo aloitettu osaurakoina ohjelman mukaisesti. Annettu lakiehdotus ei täsmällisesti määrittele menettelytapaa näissä.

Erityislupakäsittelyn tulee olla nopea, eikä saa aiheuttaa viivettä välttämättömien hankkeiden etenemiseen. Käsitelyssä on tärkeätä tarkoituksenmukaisuus ja välttämättömyysperusteet. Arvio tarkoituksenmukaisuudesta tulee tehdä ainoastaan rakenneuudistusnäkökulmasta, eikä esim. toimintamallista. Lupaviranomaisen päätösvallan peruste tulee kirjata lakiin.

Pieneltä tuntuva 5 M€:n investointiraja tulee nostaa 15 M€:oon, ainakin yliopistosairaanhoitopiireissä.”

Itä-Suomen aluehallintovirasto:

”Aluehallintovirastoilta kerättyjen tietojen mukaan investointien tarve ja määrä vaihtelevat valtakunnallisesti. Osa nykyisistä investoinneista perustuu toteuttavan organisaation pitkän aikavälin investointisuunnitelmaan. Lakiesityksessä sosiaali- ja terveysministeriö voi myöntää poikkeuslupan investoinnin toteuttamiseksi. Tämä tarkoittaa kunnallisissa luottamuselimissä hyväksytyjen investointisuunnitelmien alistamista tietyiltä osin ministeriölle. Lupien keskitäminen ministeriöön on perusteltua. Tarvittaessa voidaan hyödyntää aluehallintovirastojen korjaushankkeiden rahoittamisessa ja valvonnassa saatua alueellista asiantuntemusta.”

Sosiaalialan työnantajat ry:

”Ymmärrämme esityksen perusteluita siltä osin kun ne koskevat suuria julkisia investointeja. Emme pidä tarkoituksenmukaisena, että uusia seiniä rakentamalla betonoidaan tulevaa toimintaympäristöä. --- ”

Suomen Kuntaliitto:

”Kuntaliiton mukaan säännöksen tarkoittama investointikielto sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin on perusteeton, koska kunnat ja kuntayhtymät kykenevät itsenäisesti harkitsemaan tarkoituksenmukaiset investoinnit sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin.

Joka tapauksessa 5 miljoonan euron investointikustannusten raja on liian matala tällä hetkellä tiedossa olevien tarkoituksenmukaisten investointitarpeiden kannalta. Investointikustannusten raja-arvoa tulisikin merkittävästi korottaa. Säännöksestä eikä myöskään sen yksityiskohtaisista perusteluista ilmene, sisältyykö yli 5 miljoonan euron investointikustannukseen arvonnisävero vai ei.

Kuntaliiton mukaan Sosiaali- ja terveysministeriön poikkeusluvan myöntämisen edellytykset on säännöksessä määritelty varsin väljästi ja tulkinnanvaraisesti. Tulkinnanvarainen säännös poikkeusluvan saamisen edellytyksistä aiheuttaa tarpeetonta epäselvyyttä investointihankkeen suunnittelun käynnistämisen ja investoinnin toteutuksen edellytyksiin.

Säännöksestä tai sen yksityiskohtaisissa perusteluissa ei ilmene, onko kysymys poikkeusluvan myöntämisen edellytyksistä puhtaasti tarkoituksenmukaisuus vai oikeudellisesta harkinnasta.

Säännöksessä tai sen yksityiskohtaisissa perusteluissa ei ole myöskään määritelty minkä ajan kuluessa ministeriön tulee tehdä poikkeuslupahakemuksesta päätös sen vireille tulosta.

Säännöksessä on oltava määräys siitä, että poikkeuslupahakemus on ratkaista viimeistään 3 kuukauden kuluessa sen vireille tulosta uhalla, että muutoin poikkeuslupa katsotaan myönnettyksi hakemuksen mukaisesti. Säännös varmistaisi sen, että poikkeuslupahakemukset ratkaistaan asianmukaisessa aikataulussa ja etteivät investoinnit hallinnollisesta syistä tarpeettomasti viivästy tai esty.

Lisäksi epäselväksi jää, miksi rakennuksiin tehtävien investointien tarkoituksenmukaisuutta ja 3 §:ssä mainitun sopimuksen irtisanomisen edellytyksiä arvioivat eri viranomaiset. Kuntaliiton käsityksen mukaan olisi johdonmukaista, että sama viranomainen arvioisi 3 §:ssä mainitun sopimuksen irtisanomisen edellytyksiä ja investoinnin tarkoituksenmukaisuutta.”

Terveydenhuollon Liitto ja Lääkäripalveluyritykset ry

”Kannatamme esitystä siltä osin kuin ne koskevat suuria julkisia investointeja. Emme pidä tarkoituksenmukaisena, että uusia seiniä rakentamalla betonoidaan tulevaa toimintaympäristöä.”

3.6 5 § LAIN VASTAISEN SOPIMUKSEN SITOMATTOMUUS

Kauhajoen kaupunki:

”Ennen lain vahvistamista tulee määritellä mahdolliset seuraukset/ sanktiot, joita tilapäislain noudattamatta jättämisestä seuraa.”

Mänttä-Vilppulan kaupunki:

”Irtisanomisehdon käyttöön pakottamalla puututaan kuntien omaisuudensuojaan perustuslain 15 §:n vastaisesti. On syytä selvittää perin pohjin, miten ristiriita omaisuudensuojan ja nyt esitetyn sopimusvapauden rajoituksen välillä voitaisiin ratkaista. Tämä on hallituksen esityksessä ohitettu lähes olankohautuksella todeten, että koska laki on väliaikainen, ongelmaa ei ole. Kuitenkin lain voimassaolon ylimitoitettu, lähes kolmen vuoden kesto aiheuttaa tosiasiasa kuntien sopimustoiminnalle merkittävän esteen, joka rajoittaa perustuslain 15 §:n mukaista omaisuudensuojaa. Ehdon määräaikaisuus ei poista rajoituksen merkittävyyttä, koska ehto kaventaa niin merkittävästi kuntien mahdollisuuksia hyödyntää markkinatoimijoiden osaamista. Sopimuksen sitovuuteen puuttumisen perustuslain mukaisuus on selvitettävä huolellisesti.

HE:n osiossa 3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys, esitetään, että koska sote-palvelut toteutuvat joiltain osin epäyhdenvertaisesti, perustuslaki velvoittaisi lainsäätäjää säätämään ehdottamansa rajoituslain: ”Lainsäätäjällä on tässä tilanteessa perustuslain 19 ja 22 §:n nojalla velvoite puuttua sellaisiin kuntien ja kuntayhtymien toimiin, joista aiheutuu olennaisia esteitä uudistuksen tavoitteiden saavuttamiselle.” Näin asia ei tietenkään ole ja kyseinen kohta osoittaa sen, miten käsittämätön tämä lakihanke kokonaisuudessaan on ja sen miten lakia on kirjoitettu poliittisten ambitioiden saavuttamiseksi ilmeisen vahvalla poliittisella ohjauksella. Ehdotuksessa viitattu perustuslain 19 §, joka turvaa jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet, ei velvoita rajoittamaan kuntien sopimusvapautta. Kunnat on kyllä sinänsä muussa lainsäädännössä velvoitettu huolehtimaan perustuslain 19 §:n tarkoittamista palveluista ja tehtävistä,

mutta lainsäätjä ei ole osoittanut, että kunnat olisivat tehtävissään toimineet perustuslain vastaisesti. Vaikka näin olisikin, ei ratkaisuna voi olla se, että kuntien vastuut pidetään ennallaan, mutta niiden toimintamahdollisuuksia kavennetaan.

HE:ssa viitataan myös perustuslain 22 §:ään, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Lainsäätjä ei ole näyttänyt eikä perustellut, että perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen saataisiin turvattua rajoittamalla kuntien sopimusvapautta. Sote-palvelujen palvelurakenne saattaa tosiaan olla valtakunnan tasolla tarkasteltuna joiltain osin pirstaleinen, mutta tämä ei voi johtaa siihen, että kaikkien yksittäisten kuntien sopimusvapautta rajoitetaan, etenkin perusoikeuksiin vedoten. Sote-palvelut tulevat Suomen kaltaisessa harvaan asutussa maassa aina toteutumaan tavalla tai toisella alueellisesti epäyhdenvertaisesti. Tämä ongelma ei todellakaan poistu kaventamalla kuntien toimintamahdollisuuksia. ---

[Korvauksia ja sanktioita koskeva 5 §:n yksityiskohtaisten perustelujen kohta] on epämääräinen ja tulkinnanvarainen: Kenen vahingonkorvausvaatimuksesta tässä puhutaan? Mihin vahingonkorvausvaatimus tässä perustuisi? Lisäksi sanamuoto ’muista seuraamuksista’ on tulkinnanvarainen ja täysin ennakoimaton. Kirjaus ei myöskään ainoastaan pykälän perusteluihin sisällytettynä sido mitään tahoja. Kirjaus ei voi koskea tilanteita, joissa itse sopimus siirtyy kunnalta pois, mutta korvausvastuut eivät siirry. Valtio ei voi edes lainsäädännöllä harjoittaa tällaista osaoptimointia. Tämä ehto ei myöskään estä sitä, että sellaiseen sopimukseen, joka mahdollisesti myöhemmin siirtyy, otetaan sanktioehto irtisanomisen varalla. Tällöin

järjestämisvastuussa oleva taho voi joutua esimerkiksi maksamaan merkittävän sopimussakon, jos irtisanoo sopimuksen.”

Vantaan kaupunki:

”[Vantaan kaupungin lausunnossa esiin tuomat lakiluonnoksen tulkintaepäselvyydet] ovat merkittäviä sen arvioimiseksi, onko yksittäistapauksessa ryhdytty ehdotetun lain vastaisiin oikeustoimiin. Koska sopimuksen irtisanominen kuntaan tai kuntayhtymään kohdistuvin vahingonkorvauseuraamuksin muodostaisi hallintopäätöksen, jolla olisi vaikutus myös kunnan tai kuntayhtymän etuun, tulisi kunnalla ja kuntayhtymällä olla mahdollisuus saattaa irtisanomispäätöksen lainmukaisuus arvioitavaksi. Sopijapuolena olevalta yksityiseltä palvelun tuottajalta intressi puuttuisi, koska korvauksista vastaisi kunta tai kuntayhtymä. Mikäli kunnan tai kuntayhtymän ei olisi sopimuksen syntymiseen johtaneissa olosuhteissa tullut sisällyttää sopimukseen esitysluonnoksen 3 §:n mukaista ehtoa, vastaisi palvelujen järjestäjä tekemänsä irtisanomisen vahingonkorvauseuraamuksista.”

Suomen Kuntaliitto:

”Kuntaliiton mukaan tämän lain vastaisiin oikeustoimiin ryhtyneille eli kummallekaan sopimuspuolelle ei tule antaa lain vastaiseen sopimukseen perustuvaa oikeussuojaa, tilanteessa jossa maakunnalla on ollut oikeus irtisanoa sopimus tämän lain perusteella, vaikkei sopimukseen ole otettu 3 § 1 momentin tarkoittamaa irtisanomisehtoa. Molempien sopimusosapuolten tulee olla yhtä hyvin perillä lain sisällöstä ja ehdon mahdollisesta lainvastaisuudesta eikä ole olemassa perusteita, miksi tällaisen järjestelyn toinen sopimusosapuoli pitäisi saattaa kyseisessä tilanteessa parempaan asemaan kuin toinen sopimuspuoli.”

3.7 6 § VOIMAANTULO

Mänttä-Vilppulan kaupunki:

”Lain voimassaoloaika on ylimitoitettuna pitkässä suhteessa lain sisältämään kuntien toimintamahdollisuuksien merkittävän rajoittamiseen. Jos sote-uudistuksen toteuttaminen viivästyy – kuten on ollut asian laita jo useita vuosia – on kohtuutonta sitoa kuntien käsiä mahdollisesti jopa kolmen ja puolen vuoden ajalle. Kuntien toiminnassa jopa vuoden viivästyminen merkittävien hankkeiden toteuttamisesta saattaa tarkoittaa merkittäviä lisäkuluja, jotka nyt tämän sääntelyn vuoksi jäisivät nimenomaan kunnan itsensä kannettaviksi. Ehdotetun lain myötä valtio rajoitaisi kuntien toimintaa vain varmuuden vuoksi, jopa vuosikausien ajaksi. Näin radikaalisti ja pitkäkestoisesti ei tule toimia ainakaan selvittämättä perusteellisesti potilaille, asiakkaille ja kuntataloudelle tästä aiheutuvia seuraamuksia.”

Oriveden kaupunki:

”Mikäli laki investointien ja kokonaisulkoistusten rajoittamisesta säädetään, sitä ei voi säätää siten, että lakia sovellettaisiin taannehtivasti kuntien sopimuksiin, koska tämä olisi vastoin Suomen oikeusjärjestelmää.”

Sairaanhoidopiirien johtajat ry:

”Laki ei rajoita investointien päätöksiä 1.1.2019 lähtien. Nyt lain on ajateltu olevan voimassa 31.12.2019 saakka, joka tuntuu epätarkoituksenmukaiselta, jos maakunnat aloittavat toimintansa 1.1.2019.”

Suomen kuntajohtajat ry:

”Lakiehdotus perustuu olettamukseen, että uudet sote-rakenteet, mitä ne sitten ovatkaan, ovat olemassa 1.1.2019 alkaen. Sote-uudistusta on valmisteltu pitkään ja siinä on ollut useita vaiheita kuten esitysluonnoksessakin todetaan. Sipilän hallituksen sote-uudistuksen lakipaketin valmistuminen on myöhässä eikä ole mitään takeita uudistuksen toteutumista suunnittelussa aikataulussa eikä ylipäättänsä toteutumisestakaan. Pelkona on, että määräaikaisen, noin 2,5 vuotta voimassa olevaksi tarkoitetun, lain voimassaoloa esitetään myöhemmin jatkettavaksi. On vaarana, että tarpeellisia ja perusteltuja sote-hankintoja toiminnan kehittämiseksi jää pitkäksi aikaa toteuttamatta.”

Itä-Suomen aluehallintovirasto:

”Aluehallintovirasto pitää tärkeänä, että laki saadaan voimaan mahdollisimman pian.”

4 LOPUKSI

Hallituksen esitysluonnosta ja sen sisältämää lakiehdotusta on kuulemistilaisuuden ja lausuntopalautteen perusteella monin kohdin täsmennetty. Lisäksi esityksen perusteluja on täydennetty ja täsmennetty esitettyjen näkökohtien perusteella.

Rajoituksia koskevien keskeisimpien sisältöpykälien (3 ja 4 §) osalta lausuntopalautteessa nousi esiin rajoitusten kohteena olevia toimia määrittävät rajat. Yksityiskohtaisissa huomioissaan moni lausunnonantaja piti ehdotetun 4 §:n tarkoittamaa viiden miljoonan investointikiellon rajaa liian alhaisena. Tätä ei lausuntopalautteesta huolimatta ehdoteta nostettavan, koska viiden miljoonan euron rajaa voidaan pitää perusteltuna, jotta kiellon avulla saataisiin myös terveyskeskusten suuret korjausrakentamiset tai laajennukset poikkeuslupatarkastelun piiriin. Eräät kuultavat puolestaan pitivät ehdotetun 3 §:n tarkoittamia yksityisen palvelujen tuottajan kanssa tehtäviä sopimuksia koskevan 50 prosentin vuotuisten käyttötalousmenojen rajaa liian

korkeana. Tätä ei ehdoteta laskettavan, koska lain tavoitteena on rajoittaa vain hyvin laajojen ja pitkäkestoisten palvelujen hankkimista koskevien sopimusten tekemistä.

Hallituksen esitys on tarkoitettu antaa eduskunnalle 2.6.2016.